

Claus Rønlevs bibliotek

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Digitaliseret efter aftale med Selskabet for Danmarks Kirkehistorie. PDF-filen er kun til ikke kommercielt brug.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine mange tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

NY

KIRKEHISTORISKE SAMLINGER

UDGIVNE AF

SELSKABET FOR DANMARKS KIRKEHISTORIE

VED

HOLGER FR. RØRDAM,

DR. PHIL., PRÆST.

SJETTE BIND.

KJØBENHAVN.

I KOMMISSION HOS G. E. C. GAD.

THIELES BOGTRYKKERI

1872 - 73.

Prøver af en fynsk Præstehistorie fra forrige Aarhundrede.

Ved **Holger Fr. Rørdam.**

For ikke længe siden har det kirkehistoriske Selskab som Gave fra Hr. Kaptajn T. J. A. Bunkeflod modtaget et Haandskrift, der i mange Aar har været opbevaret i hans Slægt og indeholder en kortfattet fynsk Præstehistorie, skreven i første Halvdel af det 18de Aarhundrede. Ved Siden af Præsterækkerne indeholder Haandskriftet ogsaa nogle statistiske Optegnelser om Sognene og fragmentariske Meddelelser om Ejerne af de Herregaarde, som ligge i vedkommende Sogne. Forfatterens Navn findes ikke angivet, men derimod en senere Ejers, Peder Jensen Weile, Præst i Udby i Vends Herred¹⁾, der ofte har suppleret og rettet de oprindelige Meddelelser. Det er kjendeligt nok, at begge Forfattere med Flid have samlet hvad de kunde overkomme til Emnets Oplysning. Vi finde saaledes hist og her benyttet Biskop Hans Michelsens Dagbog ligesom andre haandskrevne Kilder i Bispearkivet og ved Præstekaldene. Alligevel er Arbejdet mangelfuldt og maa navnlig vise sig saaledes i Sammenligning med Blochs senere mere omfattende Samlinger til Fyns Stifts Præstehistorie²⁾. Der kan

¹⁾ Se nedenfor S. 334, hvor hans Biografi findes.

²⁾ Nærværende Præstehistorie indeholder dog Notitser, som Bloch ikke har kjendt.

derfor formentlig ikke være Tale om, at Værket i sin Helhed fortjener at trykkes. Men nogle Prøver deraf (som jeg tager fra Vends Herred) ville maaske dog have Interesse¹⁾. Skulde nogen ønske at stifte nærmere Bekjendtskab med Haandskriftet, vil der ikke være noget i Vejen for, at det kan laanes ud, naar der haves tilbørlig Sikkerhed for dets Tilbagelevering i uskadt Stand.

Føns og Ørslef.

Kirchen har været S. Mariæ.

Ved Føns var en Kiøbstæd i fordum tid, kaldet Fønshøre, hvor af endnu sees rudera, og der ved et færgested. Udi Fønshov sees rudera, grave og mange steene, som nogle vil holde for at have været en Herregaard, Fønsgaard.

Føns Sogn.

Byen ligger tet ved stranden	20 G.
Rud hos en Skou heder Oliet	4 G.
Riisbroe tilforne en Herreg.	1 G.
Sparetorn. [Nu een Herre-Gaard]	1 G.
Fønshøre ved stranden	3 G.

NB. Norden fra Ørslef Kirche løber strax en Aae, kaldet Brendaee, som skiller Vends- og Bogherret ad.

Ørslef Sogn.

Oliet, ved skoven af samme naun	1 G.
Ørslef Skov	2 G.
Ellesøe	5 G.
Tellerup	7 G.
Kierlingbiereg }	2 G.
Ulfshøre	
Hylche Mølle.	
Langemose Mølle.	
Gammeldams Mølle.	
Høybechs Mølle.	

¹⁾ Hvad der i det følgende er indsluttet i Klammer, er Peder Jensen Welles Tillæg.

Hr. Jørgen.

Hr. Johannes Paludanns 1563, staar tegnet paa Prædichestolen i Annexet.

Hr. Peder Jørgensøn fød paa stædet. † 1613. offic. 42. æt. 66.

Hr. Jørgen Kieldsøn, Præpositus, har med andre 1624 givet Bispem skriftlig underretning om sit Kalds Beskaffenhed. † 1640. Hans naun findis paa Klochen Anno 1615. [Samme Dag d. 27. Aug. 1632, da Biskop Doct. Hans Michelsen hafde predichet over forrige Provst, Mag. Peder Michelsen i Gamborg, da blev Hr. Jørgen Kieldsen, effterat Predichen var sluttet, udvalt til Provst i Vendsherred. Hand predichede til Lande-Moedet i Odense d. 1. October 1639. Hand døde 1640 og Biskop Doct. Hans Michelsen predichede over ham d. 9 Decembr., og samme Dag blev Mag. Michel i Gielsted Provst effter denne Hr. Jørgen Kieldsen].

Hr. Povel Jørgensøn Rosenvinge, Borgemester Jørgen Mogensøn Rosenvinges Søn af Odense. Hafde Knud Jacobsøns Datter [og Borgemester] Peder Blanchenborgs Søster, [Nomine Karen Knudsdatter af Odense]. Hand døde 1675. d. 11 Nov. [Denne Hr. Povel har udstaaet meget ondt i Krigens tiid, er bleven piint for penge med Skruer paa sine fingre, har haft Strichen om halsen, og skulde været hengt i sit eget Huus, men af een sine piger (som hafde endnu 7 ½) blev reddet fra døden. Om hans Hustrue siiges, at hun har gaaet paa sin foed til Middelfart (2 Miil) for at kiøbe og bære hiem det Meel og Brød, de behøvede til Livets Ophold. Saa udplyndret har deres Huus været].

Hr. Peder Vinter, fød i Aars, ord. 1675. d. 26. Nov. hafde først Karen Blanchenborg, sin Formands Enche, siden Euphrosyne Luja, D. Christian Henric Lujas D. Hand blev Proust 1704. † 1725. 25 Apr. [75 aar gammel. Har været Prest i 50 Aar og Provst 21 Aar].

Hr. Søren Ovesøn, fød i Fridericia, først Capellan ved den Danske Kirche ibid. Blef meget tunghørig paa det sidste. † 1734. [d. 2 Martii. Gl. 51 Aar].

Hr. Henrich Knudsøn Werchmester, fød i Weilbye Præstegaard, Baccal. 1726. Voc. 1734. [Conjux 1. Margaretha Buchholt, Amts- og Proviantz-Forvalter Niels Bukholts Datter i Nyborg, som siden var Eyere af Hesselager-Gaard. Hun døde 1755 d. 27 Martii, som var een Skier-Torsdag, og 2den Paaske Dags Morgen d. 31 Martii ved Solens Opgang lod Manden hende begrave paa Kirche-Gaarden, uden Liig-predichen eller Jords-paakastelse af Provsten, ey heller nogen af Naboerne bedet at følge Liiget. Men Manden ene fulgte og forrettede jords-paakastelse til Alles største forundring. Udi Ægteskabet 13 Børn, 10 Døttre og 3 Sønner. — D. 30 Sept. e. A. soldte hand ved offentlig Auction aldt sit Boehave med Gaardens Besetning af Creaturer, i Henseende at udbetale 1100 Børnepenge til sin Broder Datter. Hand giftede sig 2den Gang 1756 med . . .].

Riisbroe i Føns Sogn.

Har tilforn været en Herregaard, kand sees af Gravene omkring Gaarden, som endnu er tilsiene. Hr. Lauge Beck siges at have været den sidste Eyermand, som giftede sin Datter Margr. Bech til H. Niels Clausøn Sparre i Sverrig. De efterloed 2 Døttre: Karen Sparre, som fih H. Peder Turesøn Bielche, og Else Sparre H. Axel Porses første Frue. Herved kom det til Svenske Eyer mænd indtil H. Brede Rantzov kjøbte det.

Tybring i Ørslef Sogn.

1588. Corfütz Weffert, som hafde Anne Gyldenstiern, brød en heel Bye af, 9 gaarde, og gjorde denne Sædegaard deraf; hand efterloed ichun 2 Døttre:

1. Christentze Weffert fih først Henrich Bille, og ved hannem en eeniste Søn, Esche Bille, som døde Fæstemand, og hafde ingen Børn. Siden H. Brede Rantzov, og ved hannem atter en eeniste Søn, Frantz Rantzov, som druchnede Fæstemand, ugift 1632.

2. Anne Weffert fih Anders Tott, hafde ey heller Børn. Derved udgich Corfütz Wefferts gods først til hans Søsters børn, siden til fremmede, som hand mindst vilde unde det, og hans egne fih intet got deraf.

Paa Grambiørg strax ved Tybring blev nogle af Grefvens Folch slagne af de Holster, som kom i land ved Fønsøe 1534.

Huusbye.

Kirchen ligger paa Marchen, midt i Sognet.

Præstegaarden ligger i S. Oubye. Paa Wedelsborg er en Kirche, hvor hand ogsaa prædicher. I Huusbye Kirche er et sceleton af Mands Høide, naturel og konstig efterlignet, siges at en Monch har udskaaet sig det til et Epitaphium; der under er en udhugget steen, men nu ulæselig. Der er og 4 Altare, foruden det høye Alter, som de af Iversnes iche vilde nedbryde, fordi de iche hafde bygt dem.

S. Oubye . . . 11 G. og 11 Huse.

Holme 2 " - 7 "

Huusbye . . . 19 " - 8 " 6 Boel.

Eskiær 5 " - 1 "

Hygen 5 " - 1 " 2 " 1 Værmølle.

Hygentorp . . . 2 "

Brandsøe . . . 1 ligger $\frac{1}{2}$ Miil fra Landet, midt imellem Fyen og Holstein.

45 " 28 " 8 "

Hr. Jacob Andersøn levede 157*. Der findis Brevve fra ham til M. Niels Jespersøn.

Hr. Michel (1588). Døde 1598 in Febr.

Hr. Laurids Nielsøn levede 1621. [† 1638 in Septemb.]

Hr. Hans Jespersøn 1628. [Capellan].

Hr. Jacob Nielsøn ord. til Capellan [hos Hr. Lauritz Nielsen] 1636 d. 1 Dec., æt. 26.

Hr. Jacob Jacobsøn ord. til Medtiener 1638 [d. 8. Aprilis], æt. 36. [Blev Sognepræst samme Aar d. 1. Octobr.] Giftede sig 1641 d. 12 Sept. med Karen [Cathrine] Ottesdatter Seebled, Borgemester Povel Schinchels Enche af Kierteminde.

Hr. Peder Rasmussøn Thestrup ord. 1660 d. 2. Mart. æt. 30. Gift med sin Formands Enche Lene Zeheman. † 1682 d. 23. Maj.

M. Broderus Riisbrich, fød i Giislef Præstegaard 1656 d. 13. Octobr. dep. 1674, blev Hofpræst paa Wedels-

borg 1679 d. 23 Maj, og efter 3 Aar Præst i Oubye. [Mag. 1700 d. 18 Maj]. Hafde kun een Søn, hand blef svag, Moderen vilde curere ham, gaf ham nogle gamle piller ind, hand kom i at bryde sig, og døde strax efter. Faderen døde 1709 d. 8 Julii.

Hr. Erich Jensøn Faber, fød i Giislef Præstegaard, sin Formands Søster-Søn, gift med Gref [Hannibal] Wedels slegfred Datter, [Mette Sophie]. Baccal. 1704. [Var Prest her 6 Aar og døde 1715 meget hastig, efter at hand med Besværighed paa Wedelsborg hafde sluttet sin Predichen.]

Mag. Rasmus Rossing, en Bryggers Søn af Kiøbenhavn. [Reiste udenlands nogle Aar. Voceret 1715 og ordineret udi Wedelsborg Hof-Capel]. Baccal. 1707. Mag. 1726. † in Jan. (sepult. d. 29.) 1742. Fich sin Formands Enche. [Var Moder til 18 Børn, hafde 4 med Hr. Faber og 14 med Mag. Rossing].

Hr. Arent Christian Hassel fra Kierte hertil [d. 20. Febr. og confirm.] 16 Mart. 1742.

Wedelsborg, tilforn kaldet Iversnes. [Dens Eyere].

Hr. Berneke Schinchel til Ivernes hafde Fru Karen Sture. Deris Datter

Hildeborg Schinchel fick H. Knud Henrichsøn Gyldenstiern til Restrup. Deris Søn

H. Henric Knudsøn [Gyldenstiern] til Iversnes. † 1517. [Har Gravskrift i St. Hans Kirche udi Odense]. Hafde Fru Karen Bille. Deris Søn

Christopher Gyldenstiern til Iversnes † 1562, hafde Anne Parsberg. Deris Søn

Henric Gyldenstiern til Iversnes, † 1604. Conj. Berte Trolle † 1598. Deris Søn

Niels Gyldenstiern, [som Iversnes har tilhørt 1616], hafde Margr. Straale. De hafde en Søn Henning, døde ugift.

Jesper Gyldenstiern, Niels Gyldenstierns Broder, døde og uden Børn. Deris 3 Søstre og Arvinger hafde stor Gield, og af dem er Gaarden udentvivil soldt.

[Hans Lindenou, som har eyet dend A°. 1653, og siden soldt til

Christian Uhrne, thi 1664 har samme Christian Uhrne soldt og magelagt dend til

Hannibal Sehestedt, imod Lundegaard; fra ham er den udentvivi overladt til]

Wilhelm Friderich Wedel [som Medgift med hans Frue Christiana Sehestedt, forbemeldte Hannibal Sehestedts Datter. Bemeldte Wilh. Frid. Wedel] er ophøyet til Grefve 1672, [og Iversnæs faaet Nafn af Wedelsborg, som tillige med Tybrind er erigeret til Grevskab samme Aar. Hand døde 1706.]

Hannibal Wedel, Grefve, hans Søn, fick Anne Cathrine Banner, Christian til Friderichsgave og Mette Kuhla deris Datter. † 1708 6. Apr.

Christian Grefve af Wedel, [Cammer-Herre og Geheime-Raad 1750 d. 31 Martii].

[Hannibal von Wedell, Cammer-Herre, sich Hans Høy-Grevelig Excellence Hr. Geheime-Raad og Ober-Hof-Marchal Grev Moltkes Comtesse Datter, Catharina Sophia Wilhelmina de Moltke, d. 16 Junii 1752].

Udbye.

Præsten boer i Roenæs.

Viby . . .	14 Gaarde.	[Ved denne Bye har staaet en Kirche,
Roelund .	8.	er bleven afbrudt, og stedet kaldes
Roenæs .	3.	endnu Wiibye Kirche-Tofte].
Uby . . .	10.	
Broende .	1.	

36 Gaarde.

Hr. Michel Pedersøn levede 1484¹⁾.

Hr. Jesper Christensøn næfnis i et Proustevidne, 1556.

Hr. Jørgen Lauridsøn fra Medelfart, [var denne Menigheds S. Pr. 1578]. Hafde en Capellan ved naun Peder

¹⁾ Ovenfor S. 243—4 forekommer tvende Præster i Udby, som ikke nævnes i nærværende Fortegnelse.

Hansøn. [Døde 1602. Hr. Jørgen Laursens Datter, Anne Jørgensdatter, fih Hr. Giøde Hansen i Agernes; hun døde 1647, d. 2. Jan. Denne Hr. Jørgen Laursen har denne Gravskrift paa een steen i Kirchen: Her ligger begravet Sl. Hr. Jørgen Laursen, som var Prest i Rons, og døde 1602].

Hr. Peder Jørgensøn [succederede sin Fader og] har 1624 med de andre Præster givet skriftlig Beretning om sit Kalds Beskaffenhed. [NB. Paa dend største Kloche i Kirche-Taarnet staaer det Nafn Hr. Peder Idbensen 1615, hvilchet har aarsaget, at nogle anfører samme som een Prest her ved stedet, og anfører ham mellem Hr. Jørgen Laursen og Hr. Peder Jørgensen. Men slig Irring er skeet ved Kloche-Støberens Forseelse, der har sadt det Til-Navn Idbensen i steden for Jørgensen; thi denne Hr. Peder Jørgensen, som succederede sin Fader Hr. Jørgen Laursen, levede og var denne Menigheds Præst 1615, da bemeldte Kloche er støbt, hvilchet af adskillige gamle Breve og Documenter her ved stedet kand erfares. Ja denne omtalte Hr. Peder Jørgensen levede 1655 d. 3 May, da hans Successor Hr. Lave Pedersen Grendsteen blev ordineret ham til een Capellan og Medhielpere, og altsaa har bem. Hr. Peder Jørgensen været denne Menigheds Præst over 50 Aar. Hans Søn, Hr. Hans Pedersen, blev Præst til Tanderup Menighed i Boog-Herret].

Hr. Lauge Pedersøn Grendsteen, [hvor hand var fød i Jylland, har været Collega i Wiborg Skole]. Ord. til Capellan 1655 d. 3. Maj, æt. 34, siden Sognepræst. [Fich først sin Formands Datter Margaretha Pedersdatter]. Blef siden 1675 dømt fra Kaldet for Leyermaal, blef derefter Feldpræst, og døde Hauniæ 1683, d. 13. Jan. Hand har skrevet et lidet skrift kaldet: Iter Bethlehemiticum [Ϸ: Hyrdernes Reise til Bethlehem]. 1678 (8.). [Har ogsaa digtet dend Psalme, som synges Dom. 19 post Trinit. i Meenighederne: O Jesu for din piine og for din etc.¹⁾].

¹⁾ Ifølge Brandt og Helveg, Den danske Psalmedigt. I, 294, maa man dog antage, at denne Psalme er ældre.

Hr. Jens Pedersøn Biering, M. Peders Broder i Verninge, fød [i Kaaberup Preste-Gaard] i Jydland, ord. 1675 d. 1 Sept., fih Hr. Lauges Datter [Anna Lavesdatter], men 1689 blef dømt fra Kaldet, for leyermaal skyld, og nogle ubetænksomme breve, hand hafde skrevet til Kongen. Blef siden Capellan i Wierslef [her i Fyhn, hvor hand døde. Hans Søn, Hr. Vitus Biering, Prest til Ollerup og Kirchebye Meenigheder og Provst *ibid.*]

M. Christian Broderus Riisbrich, fød i Giislef Præstegaard [her i Landet 1652 d. 13. Aug. og Broder til Mag. Broderus Riisbrich, fordm Hoff-Prest til Wedelsborg og Sogne-Prest til Huusbye Mnhd. Dimitteret fra Odense Gymnasium 1674, voceret af Hans Høy-Grevelig Excellence Grev Wilhelm Friderich von Wedell, og ordineret af Biskop Thomas Kingo udi St. Knuds Kirche i Odense 1689 d. 3 Novbr. Creeret Mag. Philosophiæ 1700 d. 18 Maj af Decano Doct. Caspar Bartholin. Hand døde d. 5 Nov. 1718. (Hand har Gravskrift paa en Steen i Kirchen)]. Conjux Inger Cathrine Hansdatter, [Borgemester Hans Svendsens Datter i Middelfart. Hans Søn Hr. Hans Christian Riisbrich, Prest i Weilbye].

Hr. Anders [Hansen] Hem, en Præste-Søn af Asperup, [hans Fader Hr. Hans Andersen Hem; er fød 1689, dimitteret fra Odense Gymnasium 1707. Sustinerede Examen Theologicum 1715. Var Alumnus Collegii Walkendorphiani paa 5 Aars tiid, og imidlertid udgivet adskillige Specimina disputatoria. Anno 1717 blev hand Personell-Capellan til den Danske Meenighed i Fridericia hos daværende Prest og Provst Mag. Christian Borch. Nestfølgende Aar d. 1 Decembr. voceret af Høybaarne Frue Grevinde Anna Catharina Banner, Grevinde af Hannibal Wedell, med Kongl. Confirmation af 16 Decembris. Fih sin For-Mands Datter, Catharina Maria Riisbrich. Hand døde d. 9 Julii 1729. Har ogsaa Gravskrift paa een Steen i Kirchen].

Hr. Christen Nielsøn Gullerup, fød i Nykiøbing i Mors 1691 d. 14 Aug., dep. fra Wiborg Schole 1713, blef Degn i Gielsted og Rørup 1726. Var der i 3 Aar, og blef siden Præst paa en kort tid, lod Enchen beholde Præste-

gaarden [og dens Avling og havde selv nogle visse Værelser i Prestegaarden med Tienden, Offer og Accidentzer], men vilde iche ægte hende, da hand dog hafde lovet iche at ægte andre. Hand blev svag og reyste til Odense for at cureris, hvor hand døde og blev begravet i Graabrødre Kirche først in Martio 1733. Efter hans Død blev det bekiendt, at hand mange Aar forhen var forlovet med et Fruentimmer Hauniæ, som iche vilde gjøre klart med ham.

Hr. Laurids Pedersøn Winter, [født i Føns Prestegaard 1698. (Hans Fader Hr. Peder Winter Prest ibid. og Herreds-Provst). Dimitteret fra Odense Gymnasium 1718, voceret til Herringe Meenighed i Salling Herret her i Landet 1726 d. 26 Octobris, og kom derfra til denne Meenighed anførte Aar 1733 d. 10 Maji ved Hans Excellence Grev Christian von Wedells vocation. Introduceret 5te Søndag efter Paaske. Aar 1741 d. 21 Julii blev hand forflyttet til Balslev og Eibye Meenigheder her i Herredet af høystbemeldte Hr. Greve, og nestfølgende Aar 1742 d. 30 Martii atter igien kaldet til Kierte Meenighed i Boog-Herret af samme Høy-Grevelige Patron]. Hafde til Hustrue Anna Catharina Raun, Hr. Nielses D. i Dreslette. [Hun døde 1754 d. 4. April].

Hr. Peder [Jensen] Weile, [født i Svendborg Anno 1708 d. 5 Januarii, Hellig 3 Kongers Aften. Min Fader Jens Sørensen Weile, een Borger og af Profession een Feldtbereder og St. Nicolai Kirches Værger sammesteds, Moder Margaretha Pedersdatter. Freqventerede Byens Skoele til 1723, da ieg blev sadt i Odense Skoele. Dimitteret fra Odense Gymnasium 1729. Herpaa blev antagen af Hr. Hans Wøldike, Sogne-Prest til St. Hans Kirche i Odense at informere hans Børn. Baccal. 1730. Dissert. de Præficarum usu et officio Judæis et Gentilibus communis, pro beneficio Prytanei Regii A^o 1732 d. 6 Novembr. Sustinerede Examen Theologicum 1734 d. 6 Febr. Har tient ved Hellig Giestis Skoele i Kiøbenhavn 7 Aar, og derfra af Hans Kongl. Maiestet, Sl. og Høylovlig af Hukommelse, Kong Christian dend 6te, beskicket til Feldt-Prest d. 1 Maji 1741 ved det Siæ-

landske gevorbne Infanterie-Regiment, d. 10 ejusd. ordineret i Kbhfn. af Biskop Mag. Peter Hersleb udi vor Frue Kirche. Af denne Station blev tilbagekaldet fra Schleswig samme Aar d. 16 Aug. ved Hans Høy-Grevelig Excellence Grev Christian von Wedell med Kongl. Confirmation af 8 Septembris til denne Meenighed. Introduceret 25 Søndag efter Trinitatis. Gift 1742 d. 26 Maji med Hedvig Magdalena Pattarman og copuleret udi Søllerød Kirche i Sielland af Stedets Sogne-Prest, Hr. Cramer].

Saavidt Prøven af den gamle Præstehistorie. Det vilde jo ikke være vanskeligt at finde Supplementer hertil. Derpaa skal jeg dog ikke her indlade mig, men derimod tilføje nogle andre kirkehistoriske Bidrag fra forskjellige Steder i Fyns Stift, som jeg ved en og anden Lejlighed er truffen paa uden at have haft til Hensigt at samle noget fuldstændigt til dette Emne.

1.

Fra Vesteraaby i Salling Herred.

Foran i et Exemplar af K. Christian III's danske Bibel fra 1550, som det st. kgl. Bibliothek ejer, findes nogle gamle Optegnelser af Præster i (Vester) Aaby og Aastrup. Den første evangeliske Præst her var Hr. Mogens Steen, der 1535 som Sognepræst i »Ostrup« forekommer blandt de fynske Præster, som hyldede Kong Christian III¹). Det er faldet mig ind, om han ikke skulde være den »Broder Mogens Steen fra Nestved«, som Lektor Povl Helgesen omtaler i den skibyske Krønike som en af sine Disciple i Karmeliterkollegiet i Kjøbenhavn, der gjorde ham den Sorg at vende Papismen Ryggen og med Iver at slutte sig til Reformationen²). Af nedenanførte Optegnelser fremgaar det, at Mogens Steen 1534 er bleven Præst i de ovenfor nævnte tvende Sogne, og at han siden blev Provst i Salling Herred, og døde 1560.

¹) Vedel Simonsen, Fyens Vilkaar i Grevens Feide, S. 102.

²) Rørdam, Historiske Kildeskrifter. I, 39. Scr. Rer. Dan. II, 568.

Anno Domini Mdxxiij, Tha annammide Jeg Mogens Steenn thette epherschreffne y Ouby prestegaardh, som her ephther følger, oc skall bliffue ephther mig y for^{no} prestegordth.

Item enn Brøggekiedell for xij m $\frac{1}{2}$ d. (Denne Post er overstreget og med en anden Haand tilføjet den Anmærkning): Thenn sich Kon. Maiestat y koberschat Anno etc. 1565.

Item ij ølkar for iij m $\frac{1}{2}$ d.

Item j Ruste truff for iiij β .

Item ij gamble heste for vj daler.

Item j arbeydtz wogenn meth tømme oc sile for iij m $\frac{1}{2}$ d.

Item j plow mett jernn oc aag forwden queg for iiij m $\frac{1}{2}$ d.

Item j handquernn for viij β .

Item j langt bordth for iiij m $\frac{1}{2}$ d.

Item j lang skammell for vj β .

Item ij træ senge for vj β .

Item ij gamble binge forwden log for ij m $\frac{1}{2}$ d.

Item j flesk Ale for j m $\frac{1}{2}$ d.

Item j latine Bibell.

Item j deynn truff for viij β , the[tte] for^{no} guodtz wurderitt Rasmus Persen och Rasmus Lauritsen Kirche werrie tiill for^{no} Aaby kirche och Marquor Jensen y Aastrup, ther schiffte gich effther salige Her Moens Stenn etc.

Anno Domini Mdlx nocte noui anni obiit honestus ac pius vir d. Magnus Cephass, prepositus in Sallingherritt, vndecima hora eiusdem noctis a triduana febre, cuius rei causa amplexatus esset plumas suas 18 hebdomadibus necnon etiam 4 diebus, nunc autem fruitur eternis gaudiis semper et in æuum. Amen.

Anno Domini Mdlxviij, then 17 dag Julii.

Prestegaardtzt affuell och saadt:

Rug. . . . vij ørthe

Biug . . . v ørthe

Haffre. . . n:

Boghuede. 7 sk^r

Høø. . . . 36 les.

Decimantes 80.

} et variant pro vari[at]ione aeris
et campi.

Saavidt de gamle Optegnelser i Kirkebibelen. Nu følge nogle andre, hentede fra en anden Kilde og en anden Tid, nemlig fra Aarene 1652—64 og forfattede af Jørgen Jacobsen, Præst i Vesteraab og Aastrup. Disse Optegnelser findes indskrevne i et Exemplar af Povl Ebers Calendarium, Witebergæ 1573, der tidligere har været benyttet af Klavs Jensen Bilde til Ljungsgaard i Skaane til Optegnelser om Adelen, og som nu findes i Ny kgl. Saml. 928. 4. Til nærmere Oplysning om Forfatteren af nærværende Optegnelser hidsættes dog først følgende Kongebrev (af Fynske Tegnelser VII, 160):

Bispen Hr. Laurits Jacobsen fik Brev anlangende en Præst ved Navn Hr. Jørgen Jacobsen i Aaby i Salling Herred.

Fr. 3. V. s. G. t. Vider, at eftersom I for os underdanigst haver ladet andrage, hvorledes en Præst i vort Land Fyn, ved Navn Hr. Jørgen Jacobsen i Aaby i Salling Herred, eder udi eders anbettede Embede for nogen Tid saaledes skriftlig skal have angrebet, at I derover skal have været forarsaget til, hannem for sidste Præstemode i vor Kjøbsted Odense den 5 Octobr. sidst forleden at lade indstevne og Sagen der for Retten at lade paakjende, hvor han ved bemeldte Præstemodes Dom ab Officio er suspenderet, indtil han samme Dom efterkommer; og imidlertid han saaledes af bemeldte hans Officio suspenderet er, skal hans Naboer, Præsterne, hans Sogne ogsaa med tilbørlig Tjeneste forsørge, hvilket I formener dennem besværligt at skal falde, eftersom de og selv hver haver [nok] i sine Sogne med syge Folk og andet at betjene. Thi bede vi eder og naadigst ville, at I bemeldte Hr. Jørgen Jacobsen tilholder, at han [skal] være tiltænkt selv sine Sogne med Gudstjeneste og andet tilbørligen at lade forsyne, saalænge han af samme Officio suspenderet bliver, og indtil saalænge han den over sig afsagte Dom efterkommer, eller og det for højere Ret paakjende lader, saasom han selv agter at forsvare, og derfor til Rette stande, om nogen af hans Sognefolk sig over nogen Forsømmelse imidlertid med Rette skulde kunne have at be-

klage; eftersom vi det billigt eragter, at han, som Indkomsterne af Sognet opbærer, derfor ogsaa den tilbørlige Tjeneste uforsømmelig lader forrette. Datum Hafniæ 4. Decemb. 1653.

Den her omtalte ubehagelige Sag maa dog være bleven bragt i Rigtighed, da Hr. Jørgen Jacobsen senere selv be-tjente Præsteembedet indtil sin Død (31te Avgust 1666), som følgende Optegnelser vise:

Anno 1652, S. Knudsdag, den 10 Julij, hafuer vi her i Aaby sogen ætt aff dett ny brød, som er voxet och groed i dette samme aar. Er och samme dag solt i Ottense aff samme aars brød oc korns vextt.

Anno 1658, den 30 Janv. en Løfuerdag, kom den Suenske Konge, Carolus Gustavus Wrangell (sic), met sin gandz armee i Fyn.

Anno 1658, den 3 Febr., som war en Onsdag, bleff jeg plyndret tuende gange af de Suensche Marodebrødre, den første Gang ved Middagstid af 4 Rytter, 2 timer der effter aff 8 Rytter, huilcke alle toge med sig saa meget, som de kunde føre paa 12 Heste vdi sekke oc sammensyed sengeklæder.

Anno 1658, den 22 Febr., S. Peders Dag, bekom ieg Peiter Suensche af den Humborsche Fyrstis Stalmester, oc war hand hos mig i 20 vger. I huilcke 20 vger hand med sine heste koste mig meere end 120 daler.

Anno 1658, den 8 Aug., som var en søndag, fick de først tidende i Kiøbenhafn, at Suensken kaste i Land paa Siælland.

Anno 1658, den 7 Decembr., kom Brandenborgerne til Synderborg, oc der afslo de Suensche, som ware Oberst Knudz oc Oberst Ascherberg, af huilche Askerberg vdrød af slottet oc kom flygtig til Foborg med nogle aff sitt Regiment.

Anno 1658, den 15. Decembr., reiste den suenske Konge Carol. Gust. Wr. fra Foborg till Sædland, effter ad hand hafde ligged nogle Netter till Lafuertz Hansens i Foborg.

Anno 1659, den 9 Febr., som var en Onsdag, var den 3. dag som General Felt Marskalk skiød aff sine skibe paa Langeland, som hand hafde belagt paa tuende stæder, den eene sted østen for Landet, den anden sted westen; westen paa Landet bleff Øffuerst Putkom, som med it hundrede Mand var opkommen paa Landet, oc var der paa en Natz tid, skiøtt om Morgenen ved 6 Klokke slett med 3 Kuler. Bleff saa quested till døden oc ført samme dag til Suenborg paa et Synderborge schiff, huor han døde mod afften, effter hand tilforn hafde annammed det høyværdige Sacramente af den hød. Mand H. Lafuerts Heldevad, oc strax dereffter sagtelig oc meget christelig hensoff i Herren.

Anno 1659 skeede den store Storm af Suenschen for Kiøbenhafn den 11 Februarij, gik an om Natten fra itt indtill Klokken var 5. All Verden maa forundre sig ofver Gudz domme. Skall denne dag høytidelig holdis for en taksigelsis dag ofver all Danmarck.

Anno 1659, den 20 Febr. scheede taksigelsen i Kiøbenhafn for den Victoria, Gud gaf dem ofuer Suensken i den store storm, som scheede den 11 Febr. — To dage her effter (22 Febr. 1660) maatte Suenske Konge Karll skære op, der at gaa Verdens Gang.

Anno 1659, den 14 Novembr., bleff Suenschens ganz Magt vdslagen af Fyn ved de Danske, Keiserlige, Brandenburgsche, Polsche oc Hollenders Magt. Samme 14 Novemb. noteris i Almenacken med røde bogstafuer oc kaldis Friderici dag. Anno 1658 nest den sidste Janv., en Løfuerdag, kom hand her ind. Beløb sig till sammen alt det hand var her i Landet henved 86 Vger, der er $1\frac{1}{2}$ Aar oc 8 Vger.

Anno 1660, den 15. Novembr., blef Kong Friderich den 3 hyltd af de Jydske oc Fyns Stigtis Stender till en Arfuekonge, huilchet var berammet at schulle været scheet dagen tilforn, nemblich den 14. Novemb., paa huilchen aars dag tilforn Suensken blef vdslaget af Fyn. — Søndagen her effter kom saa stor en Snee oc stort it Snefug efter Middagen, at mange

folch døde i Sneen paa deris Kirke Vey, oc de som var paa deris hjemreise fra Hyldingen i Kiøbenhafn.

Anno 1661, den 28 Martij, var ieg i Othense Consistorio med de andre Præster i Fyn at vnderschrifue oc besegle den arfue Hylding, som skeede i Kiøbenhafn af mig oc Hr. Peder Jørgensen i Braaby paa Sallingherritz præsters Vegne, aared tilforn den 15. Novembr.

Anno 1664, den 17 Febr., war ieg i Ottense oc med mine Herridz Brødre vnder schreff it prentet gieldz breff paa hundrede Rigs Daller at betale effter huer sin død, om før ey skee kand; Renten der af schall erlegges till først tillkommende 11 Julij till Kongelig Mayestet.

Anno 1664, den 11 Martij, en fredag seigled min Søn Michell Jørgensen fra Foborg till Lybeck at gaa i Skrifue Skole oc Regneschole. Gud gifue till lycke oc salighed. Anno 1665 tredie Pintzedag kom Mette Borriss til mig, oc Mikell med hende fra Foborg paa sin hjemreise fra Lybek.

2.

Om Foreningen af Lande og Bregninge Sogne paa Taasinge.

I den første Tid efter Reformationen havde Bregninge sin egen Præst; men Embedets Indkomster vare saa ringe, at den ene Præst efter den anden maatte forlade Kaldet, fordi ingen Mand kunde leve deraf, og da Præstegaarden tillige var brændt, var der tilsidst slet ingen, der vilde søge det. Dette gav Anledning til, at Kaldet 1576 blev annekteret til Lande Sogn, hvilken Forbindelse varede til 1738. Om Anekteringen haves følgende tvende Kongebreve.

Kongl. Maj.s Brev udganget at Bregninge Kirke paa Taasing maa annexeres til det næst hosliggende Sogn.

Vi Frederik den Anden etc. Gjøre alle vitterligt, efterat Bregninge Sogn paa Taasing skal være et fast ringe Sogn, saa Sognefolket ingen Præst nu paa to Aars Tid have haft, men have midlertid maattet søge til andre hosliggende Sogne:

da efterdi vi forfare, det heller ikke er ubelejligt for Almuen, at for^{ne} Sogn annexeres med et andet Sogn, have vi af vor sønderlig Gunst og Naade undt og tilladt, og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at Stiftslensmanden med Bispen udi Fyns Stift for^{ne} Bregninge Sogn maa annexere til det næste hosliggende Sogn, som dennem synes bedst både for Sognefolket og Præsten. Og under hvilket Sogn de der annexerendes vorder, skal for^{ne} Bregninge Sogn altid herefter være og blive, og samme Præst skal være forpligt at gjøre dennem tilbørlig Tjeneste. Præstegaarden skal og følge hannem, og de hannem igjen at gjøre hvis Del dennem bør med Rette. Actum Frederiksborg den 20 Dag Augusti Aar 1575.

Fynske og Smaal. Registre Nr. 1, Fol. 75.

Brev til Axel Viffert og Mester Niels Jespersen, Superintendent udi Fyns Stift, at skulle forfare, om Bregninge Sogn paa Taasing kan annekteres med Lande Sogn sammesteds, ut sequitur.

Vor sønderlig Gunst tilforn. Vider, at os elskelige Fru Helvig Hardenberg Erik Rosenkrands's Efterleverske haver ladet berette for os, hvorledes Bregninge Sogn paa Taasing skal være et fast ringe Sogn, saa at Sognepræsten der sammesteds kan sig neppeligen deraf underholde; tilmed skal Præstegaarden være afbrændt, saa han ikke kan bo hos Sognet, hvorfor en Kapellan af Svenborg nu en Tid lang haver gjort dennem Tjeneste, hvilken undertiden om Søndagen eller Højtidsdage for Storm eller Uvejrr ikke kan overkomme, hvorover de undertiden miste Tjeneste. Da efterdi vi forfare, at for^{ne} Bregninge Sogn kan annekteres med Lande Sogn, og det ikke er ubekvemt for Sognefolket, bede vi eder og begjære, at I med det første derom ville forfare Lejligheden, og dersom det da findes, at de bekvemmeligen kunne annekteres, og at hvert Sogn ikke kan tilbørligen underholde en egen Sognepræst, at I da begge Sogne annektere. Dermed sker etc. Actum Nyborg d. 3 April 1576.

Fynske og Smaal. Tegnelser. I, 59.

Blandt de Præster i Bregninge, der, som ovenfor er bemærket, efter nogle Aars Forløb forlod Kaldet, var en, der almindelig kaldtes Hr. Peder Philosophus¹⁾, om hvem jeg skal hidsætte nogle Bemærkninger. Tilnavnet Philosophus, hvormed baade han selv og andre til Stadighed nævnede ham, har han rimeligvis faaet som en gammel Academicus, vel øvet i boglige Kunster. Aaret, da han blev Præst i Bregninge, er ikke bekjendt, men han var her 1552, da han forfattede en endnu bevaret versificeret latinsk Gravskrift over sin Ven og Nabo, Præsten Jens Henriksen (Johannes Henrici²⁾) i Bjergby. Denne maa have været en herlig Mand, ialfald siger Hr. Peder om ham:

Vir prudens, pius, humilis,
 In pauperes benignus,
 Atque in sacris literis
 Semper fuit sedulus.
 Scripturarum professores
 Atque literatos viros
 Induxit suas in ædes,
 Inopes Philosophos,
 Sic vitæ necessaria
 Hic ipsis ministravit,
 Potum quoque cibaria
 Egenis impertivit (etc.).

Ventelig har Hr. Peder Philosophus selv hørt til de »inopes Philosophos«, som den godgjørende Præst i Bjergby tog sig af og gav Føden, naar deres eget Spisekammer var tomt. Da Velgjøreren nu var borte, og Præstegaarden i

¹⁾ Wiberg (Alm. Præstehist. I, 211) tillægger ham Navnet Svanesø eller Svanekjær, men det er en Misforstaaelse. Af Marmora Danica I, 258 ses nemlig, at det var Præsten Jens Henriksen i Bjergby paa Taasinge, der havde dette Tilnavn.

²⁾ Navnet oversættes undertiden Jens undertiden Hans Henriksen. Gravskriften er trykt i Marmora Danica I, 258. Om en Broder til ham, ved Navn Jep Henriksen, der en Tid havde været hans Kapellan, haves et Brev fra Biskop Jørgen Sadolin (se Forfatterens Mester Jørgen Jensen Sadolin, S. 157—8).

Bregninge var brændt, kunde den stakkels Filosof ikke nære sig længere paa det fattige Sted, hvorfor han, som det i flere Optegnelser hedder, »forlod Kaldet og rejste til Kjøbenhavn, og levede som han kunde¹⁾«. Der siges undertiden, at han nød Kosten i Klosteret i Kjøbenhavn indtil sin Død²⁾, og det er vel muligt, at dette forholder sig rigtigt, ialfald finde vi i Universitetets Regnskaber Spor af, at han i Aarene 1559—60 har nydt nogen Understøttelse af Brændsel og Levnedsmidler³⁾. Mærkelig nok var der samtidig en anden Person, der ogsaa kaldtes Hr. Peder Philosophus. Han hed egentlig Peder Rasmussen og var født i Sjælland, kom til Bergen, hvor han en Tid gik i Skole; 1562 blev han selv Hører ved Latinskolen sammesteds, og ordineredes 1563 til Kapellan i Indvigen i Bergens Stift. Om hans Død fortæller den bergenske Læsemester Absalon Pedersen i sin saakaldte Kapitelsbog: »Den 31te Maj 1565 drukkede Hr. Peder Philosophus paa vor Herres Himmelfartsdag paa Jølster (i Søndfjord) udi et stort fersk Vand selvanden. Han var født i Sjælland og gik først til Skole i Bergen under mig Absalon, blev siden min Hører, kom dernæst til Hr. Jacob udi Indvigs Gjæld og var hans Kapellan, kunde ikke forliges med ham; skibede saa ind udi et tydsk Skib, vilde til Danmark; skibede op igjen; vilde siden til Nordland; Doctor Jens (Skjelderup, Biskop i Bergen) raadede ham fra; drog derefter til Stavanger at faa sig noget Kald og Embede; fik der intet, drog saa til Jølster, der blev han. Var han meget underlig mod Døden⁴⁾. — Trods den paafaldende Navnelighed og Samtidigheden gaar det dog neppe an at identificere disse to Personer.

¹⁾ Saaledes i den ovenfor omtalte fynske Præstehistorie. I nogle Optegnelser af Thom. Bircherod siges, at han »nære sig der, hvor han kunde« (Univ. Bibl., Addit. 58. 8).

²⁾ Wiberg, Alm. Præstehistorie, I, 211.

³⁾ Danske Mag. 3. R. VI, 275.

⁴⁾ Nicolaysen, Norske Mag. I, 208. 223—4. 282.

3.

Arild Hvitfeldt som Kirkepatron.

Som Rigskansler var Arild Hvitfeldt forlenet med Vor Frue Provsti i Odense, et anseeligt Præbende, hvis Besidder blandt andet havde Patronatsretten til Vor Frue Kirke i Odense og derved Retten til at beskikke Præster ved denne Kirke. Man har allerede i Blochs fynske Gejstlighed I, 7:9 fig. (sml. Danske Mag. V, 84 fig.) og i Aktstykker til Oplysning om Danmarks indre Forhold i ældre Tid, udg. af Fyns Stifts literære Selskab I, 6—7, nogle Breve trykte, der oplyse hans Virksomhed i denne Retning. De to Breve, som her meddeles efter Originalerne i det kgl. danske Selskabs Samling i Gehejmearkivet, indeholde et Supplement til de tidligere Meddelelser og kunne tjene til at vise den Bestemthed, hvormed Hvitfeldt gjorde sin Ret gjældende overfor Biskoppen, M. Jakob Madsen, der gjerne ønskede at have nogen Indflydelse paa Besættelse af de tvende Embeder som Sognepræst og Kapellan ved Kirken. Forøvrigt er det neppe at antage, og det fremgaar da heller ikke af Brevene, at der skulde have været noget fjendtligt Forhold mellem hine to hver i sin Stilling saa hæderlige og fortjente Mænd, men man faar rigtignok et bestemt Indtryk af, at Hvitfeldt var en Mand, der ikke let lod sig bøje fra hvad han havde besluttet.

Det første Brev lyder som følger:

Quoniam petitioni domini episcopi pro ipsius fratruel non satisfeci, id enim neque commode facere potui ob ipsius episcopi interesse, ne male audiret, quasi res suas et suorum semper foueret, ego etiam magis domesticis meis sum obligatus quam peregrinis. Tamen vt dominus episcopus intelligat meum fauorem erga ipsum et suos, inieci huic magistro Nicolao mentionem de filia episcopi sorore vxoris tuæ ducenda et non alia, quod et promisit, modo ne hominem dedignemini. Hoc per te tacite indicari vellem domino episcopo. Inseruendo namque Deo etiam inservire possumus proximo. Interim bona uerba atque indeterminata

possunt dari viduæ propter tollenda obstacula. Filius doctoris, Petri diem obiit extremum Rosschildiæ; quantus iste dolor sit, dici non potest, [hunc] vtpote vnicum [habuit], Deus ipsum consoletur.

[Hafniæ d. 19 Decemb. An. 1597¹].

Arnoldus Wittfelldt.

Brevet har følgende Paategning, uidentivl af Etatsraad Fogh til Ryomgaard, der, ifølge Langebeks Paategning, 1748 forærede det til det danske Selskab:

»Dolendum quod qvi diem et annum scriptionis adposuit, Historiæ Patriæ scientissimus Bircherodius Episcopus Aalburgensis, non indigitauerit, cui scriptæ sunt, quod aliqvale lumen historiæ literariæ Patriæ attulisset«.

Den Tvivl, om hvem Brevet er tilskrevet, som i disse Linier udtales, mener jeg uden Vanskelighed kan løses, naar det bemærkes, at den Mand, Hvitfeldt skrev til, var Biskop Jakob Madsens Svigersøn; thi da maa Tanken uvilkaarlig rettes paa Dr. med. Eskil Christensen, Provindsialmedicus i Odense, der stod i et saadant Svogerskabsforhold til Bispen, og som ogsaa ved en senere Lejlighed vides at have været Mellemmand mellem M. Jakob Madsen og Arild Hvitfeldt²). Den Mester Niels, som Hvitfeldt vilde have til Sognepræst ved Vor Frue Kirke, var M. Niels Lætus (eller Glad), der tidligere har været omtalt i nærværende Skrift³), og ventelig var en Brodersøn af den bekjendte Historiker og latinske Digter D. Rasmus Lætus.

Hvitfeldts andet Brev, der her følger, vedkommer Besættelsen af Kapellaniet og er rettet til Biskop Jakob Madsen selv:

Min wenlig hellsen eder nu oc allthid med Gud alldmeg^{te} thillforne sendtt, med huis yddermere jegh kand giøre, I kand haffue goede oc gott aff.

¹) Dateringen og de to ovenfor i Klammer indesluttede Ord ere tilføjede med en anden Haand.

²) Bloch, Den fynske Gejstligheds Hist. I, 756.

³) Ny kirkehist. Saml. V, 464.

Kiere M. Jacob, goede wen, giffuendis eder wenlig tilkiende, mig er thillwidendis worden, att Cappellanen thill wor Frue kircke vdi Odense schall were wed døden affgængenn, saa thillschicker jegh edher denne breeffwiser, Her Jacob Pederssenn (huilcken siden hand er nedkommen fraan Gulland, haffuer predickett her vdi byenn) att were cappellan vdi wor Frue kircke. Thi beder iegh eder wenligen oc gierne, att for^{ne} Persoen motte bliffue annammidt oc admitterit, anseendis jegh haffuer jus patronatus thill kircken, oc mig fridt forre, en Cappellan saa well som enn sogneprest der att indsette, giørendis herudi, som ieg throer eder thill, att hannom herudi ingen forhindring skeer, paa dett jegh icke derudoffuer schall haffue migh hoes kong. May. att besuerge. Jegh giør aldhidt gierne, huis eder kiertt er. Will hermed hafue eder Gud alldmeg^{te} befallidt. Actum Kiøpnehauffn dend 24 Julii anno 1602.

Arrildt Huitfeldt.

Udskrift: Hæderlig og høyleert mandt, M. Jacob Matzøn, Superintendent wdi Fyens stigt, minn goede wen, wenligenn.

Paategning: A^o 1602 Julii 30 allatæ i T[r]østrup, Her Jacob at scicke til capellan.

4.

Bestemmelser om Afholdelsen af Præstekalender i Fyns Stift (1592).

I Ny kirkehist. Saml. I, 142—8 er der meddelt en Række Statuter for Præsternes Kalendgilde i Ars Herred i Sjælland. Til Sammenligning og i det hele til nærmere Oplysning om Samlivet i Præstestanden i ældre Tid ville efterfølgende Bestemmelser fra Fyens Stift ikke være uden Interesse. Man har forøvrigt allerede fra Tiden nærmest efter Reformationen en Række Statuter for Præstekalendet for Odense By og Herred, som jeg har meddelt i mit Skrift, Mester Jørgen Jensen Sadolin, Fyns Stifts Reformator og første evangeliske Biskop (S. 146—50). Nærværende Bestemmelser gjaldt for hele Stiftet. De meddeles efter en samtidig Afskrift (i

Ny kgl. Saml. 277 g 8vo), som Biskop Jens Nielsen i Oslo har taget, ventelig for at bringe lignende Bestemmelser til Anvendelse i sit Stift.

Constitutiones colloquiorum provincialium totius dioecesis Fionensis, approbatæ consensu Episcopi et duodecim præpositorum, Otthoniæ Maij 18, Anno 1592.

I. Semel in anno post synodum vniuersalem mane ante horam octavam omnes adsint, et tunc ministerium inchoetur, finiaturque ante decimam, deinceps convivium celebretur.

II. Quilibet pastor tempore colloquii in sua ipsius ecclesia officium siue ministerium peragat.

III. Semper hi loci communes pro concione iuxta suum ordinem in colloquiis nostris tractabuntur: 1. De Deo. 2. De peccato. 3. De lege. 4. De Euangelio. 5. De justificatione. 6. De fide. 7. De oratione. 8. De poenitentia. 9. De bonis operibus. 10. De Ecclesia. 11. De doctrina ecclesiæ et ejus certitudine. 12. De sacramentis. 13. De scandalo. 14. De magistratu. 15. De matrimonio. 16. De cruce. 17. De resurrectione mortuorum et vita æterna. 18. De ministrorum officio.

IV. Sub concione tabula pauperum per diaconum istius loci, vbi nostrum celebratur colloquium, circumferatur, hoc negligens soluat 8 β.

V. Quilibet pastorum eo tempore iuxta constitutionem Synodi in vsum pauperum scholasticorum 4 solidos Danicos, et quilibet diaconorum duos offert, quæ pecunia collecta, finito ministerio, præposito tradatur, vt eam postea inter pauperes scholasticos vicinam scholam visitantes distribuat.

VI. Absens a missa vsque ad concionem soluat 4 solidos, si vero a tota missa abfuerit 8 β, sin autem a toto colloquio, nisi legitime excusatus, marcam Danicam.

VII. Prædicaturus et lectionem mensalem lecturus, si commissum sibi ministerium neglexerit, soluat tres marcas.

VIII. Quæ in negotio religionis agenda sunt vel quæ ad concordiam et caritatem fratrum pertinent, in ecclesia

sacris peractis exequi debent, non super mensam aut inter pocula. Hoc transgrediens soluat 8 solidos.

IX. Quicumque fratrum vxorem suam ad concionem non secum duxerit, nisi legitime excusetur, pro ea marcam soluat.

X. Præpositus aut coadjutor quispiam synodum non visitans, nisi legitime excusatus, marcam soluat.

XI. Quicumque literas a præposito de causis religionis aliisue rebus necessariis apud se retinuerit, nec immediate viciniore fratri miserit, duarum marcam poena plectetur.

XII. In convivio nostro inepte aut surriliter non loquendum nec inutiles quæstiones, quæ ad rem non pertinent, movendæ sunt, sub vnius marcæ mulcta.

XIII. Nemo confratrem suum coram potestate civili aut præside provinciali accusabit, nisi prius causa coram præposito et fratribus coadjutoribus tractata fuerit; transgrediens ipso facto e consortio excludetur.

XIV. Præpositus a fratre non accusabitur, nisi coram coadjutoribus et duobus fratribus, et si tum causa est scandalosa, vt componi non potest, penes Episcopum erit iudicium.

XV. Si Præpositus delator fuerit et famam aliorum, nisi quantum ad officium inspectionemque suam attinet, carpere audeat, duobus testibus convictus, officio Præpositi per Superintendentem destituatur: nisi in gratiam fratrum redierit, et a Superintendente restitutus fuerit.

XVI. In placito nullus fratrum in causa criminali, sine consensu Præpositi, testimonium ferat.

XVII. Si quis fratrem suum pugno percusserit, aut verbis contumeliosis lacesserit in privata conversatione, daleri poena punietur. Sin vero id attentarit in publico colloquio vel honestorum fratrum aliquo congressu, mulcta erit sex dalerorum, qui cedant pauperibus scholasticis proximæ scholæ. Idem iudicium de comministris verbi et diaconis erit.

XVIII. Si quis fratrem suum ferro læserit, stabit iudicio fratrum et Episcopi.

XIX. Si servus aut minister alius fratrem aut servum ejus læserit, vel injuria affecerit, solvat pro eo Dominus juxta constitutionem Episcopi et confratrum.

XX. Ex coadjutoribus eligatur aliquis in notarium, qui transgressionem fratrum notabit, et ab iis mulctam exiget, cujus rationem pastor præposito et coadjutoribus reddet.

XXI. Sin autem notarius peccaverit, a Præposito observetur: sin vero officium sibi commissum neglexerit, thalerum solvat, et alter in ipsius locum substituitur.

XXII. Si autem aliquis fratrum aliquid infortunii passus fuerit vel incendio, furibus, aliisque impuris nebulonibus, ab unoquoque fratrum juuabitur Joachimico et straminibus tecto aptis.

XXIII. Si quis fratrum in notabile damnum infamiæ, injuriæ vel simile malum inciderit: tunc quilibet fratrum concilio, auxilio et defensione ei astare tenetur: et quidem cum effectu, sub poena trium marcarum et alienatione a consortio.

XXIV. Siquis occulta fratrum colloquia detexerit, duobus aut tribus testibus conuictus, a colloquio rejectus erit.

XXV. Articuli, quibus non est addita poena, hi sunt sub iudicio et sententia præpositi una cum coadjutoribus, juxta causæ qualitatem.

XXVI. Contemnens hasce leges colloquii nostri, a consilio et auxilio sit exclusus, donec poenituerit, et quicumque commercium cum excluso habuerit, absque præpositi et fratrum consensu, quoties ille convictus fuerit, solvat tres marcas.

XXVII. Siquis fratrum infirmatur, viciniore fratres vicem ejus adimplere tenebuntur, negligens vocatus soluat tres marcas.

XXVIII. Vbi aliquis fratrum in Domino abdormierit, mittatur præposito nuncius cum omnibus fratribus, ut honorifice sepeliatur.

XXIX. Contumax et rebellis in solvendo pro excessu, a fraternitate sit alienus, nisi fratrum omnium favore recipiatur.

Følgende kortere Bestemmelser angaaende de samme Forhold findes ogsaa blandt de fynske Landemodesforhandlinger fra Biskop Jakob Madsens Tid.

Calendæ sive præpositorum annum colloquium.

Ex Synodal. Otthoniensibus.

I. Annuæ colloquia habenda sunt in singulis provinciis.

II. In convivio plura quam quinque fercula vetita sunt, sub poena 5 thalerorum, qui pauperibus scholasticis proximæ scholæ cedant.

III. Potus erit cerevisia patria, quæ gustu erit bona et sapida.

IV. In templo, antequam convivium accesserint, synodalia recitent.

V. Cætera omnia juxta leges convivii fiant.

VI. Leges convivii approbantur in Fionia traditæ præpositis, vt juxta earum præscriptum omnia fiant, de quibus in sequenti loco.

VII. Calendæ sive colloquium pastorum annum ultra unum diem non protrahatur.

Ordo Conviviorum.

1. Paarup. 2. Trøsterup. 3. Brendekiil. 4. Dalum.
5. S. Albani. 6. Episcopus. 7. Diva Virgo. 8. Tømmerup.
9. S. Hans. 10. Fangel. 11. Lector Theologiæ. 12. Ver-
ninge. 13. Stenløse.

5.

Biskop Laurits Jakobsen beder om Hjælp for to brandlidte Præster i Fyns Stift.

Paa en Tid, da intet »gejstligt Brandsocietet« existerede, ligesaa lidt som andre »Brandkasser«, vare brandlidte Folk i langt højere Grad end nu henviste til at søge Bistand hos gode Mennesker, der havde Evne og Villje til at hjælpe dem paa Fode igjen. At tigge til »Brandstød« hørte til Dagens Orden. Brandlidte Præster gik vel i Almindelighed ikke selv om og bad om Hjælp, men Biskoppen skrev til Stiftets øvrige Præster og anbefalede dem til en Understøttelse af deres heldigere stillede Embedsfæller, eller paalagde ialfald paa Landemodet Provsterne hver i sit Provsti at indsamle hvad Præsterne frivillig vilde give. Et saadant Brev fra Biskop Laurits Jakobsen i Odense, hvori han beder om

Hjælp til to brandlidte Præster, i Kjerte paa Fyn og i Svenstrup paa Als, meddeles her. Det er skrevet paa Latin, ikke fordi enten Biskop eller Præster til daglig talte dette Sprog, men ventelig for at gjøre desto bedre Virkning, og fordi Latinen kunde sættes bedre i Stil, end man lettelig formaaede det med Dansken. Stykket meddeles efter en Afskrift i den laalandske Provst Jakob Clausens Embedsbog (Gl. kgl. Saml. 3192. 4).

Salve in Jesulo nostro!

Rev. Dn. præposite, frater in Christo perdilecte. Quod nihil in rebus humanis tutum sit et stabile, evidenti dierum singulorum documento comprobatur. Etenim quam caduca hæc et incerta sint omnia, quot indies in vita immineant casus, quot undique ingruant incommoda, quot angant infortunia, quam nihil usquam non plurimo felle tinctum occurrat, facile intelliget, qui vitæ propriæ cursum accurata mentis indagine remetiatur, quique proximi sui casus animo condolente expendet. Ut enim in singulos prope dies proprii cruciamur ærumnis, ita et aliorum non raro se offerunt incommoda, quibus, ut propriis, anxie commoveri, verum quemque Christianum decet. Et ne exempla hujusmodi deesse putes, ecce sistunt se tibi duo nostri ordinis viri religiosi, utpote dn. Janus Matthiæ, pastor ecclesiæ Kierte in Fionia, et dn. Laurentius Pauli, pastor ecclesiæ, quæ Svenstrupiæ est in Alsia, qui miseram utrinque suam sortem profundis suspiriis infelices deplorant. In horum enim fortunas et bona ita atrociter sæviit incendium, non ita pridem in domibus ipsorum fortuito obortum, ut maximam illorum partem (eheu!) absumpserit, unde gravi nunc inopia pressi aliorum ope indigere coeperint. Abs te igitur opella hac mea vicaria anxie contendunt miseri, ut exposita illorum infelicitate, eparchiæ tuæ dominos pastores ad christianam et debitam *συνπαθειαν* permovere allabores eosque sollicites, ut egestatis ipsorum levamen aliquod benigna manu subministrare ne graventur, remunerationem a Deo expectaturi copiosissimam. Quibus ipsorum precibus ne desis, amice rogant:

poscunt enim a te morem longa ætate servatum, cui celeritatem adjicere debet pia præstantis humanitas et benevolentia. Vive et vale ecclesiæ bono, una cum tuis Deo optimo maximo ex animo commendatus. — Stubcopiæ 1 Junii 1654.

Laurentius Jacobæus S. F.

m. m.

6.

Om Præsten Gotfred Hansen i Snøde og hans Forseelse ved Nadverens Uddeling.

Forseelser ved den hellige Nadveres Uddeling vare af de Præstesynder, der forholdsvis straffedes strengest i det 17de Aarhundrede; thi selv om det maatte anses for afgjort, at vedkommende Præst ganske uforvarende og uden at ville det var kommen til at begaa nogen Fejl, slap han dog sjelden derfra uden langvarig Suspension, og maatte saa endda være glad ved, at Embedet ikke ganske blev berøvet ham. Her meddeles nu en saadan Sag fra Langeland.

Hr. Gotfred Hansen var født 1619 paa Langeland i Byen Lindelse, hvorfor han jevnlige førte Tilnavnet Lindelse eller Langelænder. Den 17de April 1653 blev han kaldet til Præst i Snøde og Stoense paa sin Fødeø, og ordineredes den 4de Maj s. A. af Biskop Laurits Jakobsen i Odense. Kun et Aar efter sin Tiltrædelse var han saa uheldig i Tankeløshed engang ved Uddelingen af den h. Nadvere at begynde med Kalken istedenfor Brødet. Deraf opstod en meget fortrædelig Sag for ham, og først efter tre Aars Pønitense lykkedes det ham at faa Tilgivelse, som det fremgaar af nedenanførte Aktstykker. Siden levede han, saa vidt vides, uden Anstød som Præst i Snøde indtil sin Død 1688. En Datter af ham, Mette Gotfredsdatter (født 1660), blev 1682 gift med Henrik Stensen, en Søn af den bekjendte Landsdommer Vincens Stensen til Stensgaard paa Langeland, med hvem hun havde 11 Børn. Hun døde i Enkestand 1710¹).

¹) Blochs Mnskr. til Fyns Præstehistorie i Univ.-Bibl. Jfr. Ny kirkehist. Saml. IV, 441.

Her følger nu de Aktstykker i Sagen, som jeg har fundet: Bispen i Fyn sich breff Her Gotfried Hansen anlangendis.

Fr. 3. V. S. G. T. Eftersom Hr. Gotfried Hansen, Sogneprest till Snøde och Stoense Sogner paa vort Land Lange-land, for oss vnderdanigst klageligen haffuer ladet andrage, at hand formedelst en hastig Suaghed, ham vforvarendis schall vere paakommen, sig med det høyværdig alterens sacramentes vdelelse haffuer forseet och Vinen for brødet vdgiffuet, vnderdanigst derfor begierendis ham nogen Naade for samme aff ham begangne forseelse maatte forundis. Da effterdj vj aff oss Elschel. Hr. Christian, Greffue aff Rantzou¹), Herre til Bredenburg, Ridder, vor mand, holstenische Raad etc., hans vnderd. erklering naad. erfarer, at bem^{te} Hr. Gotfried Hansen tilforn, førend denne forseelse beganget ehr, vdj hans Preste Embede schichelig, gudfrychtelig och vell sig haffuer schichet och forholdet: Ere vj naad. tilfredtz, at hand saauit maa benaadis effter Recessens indhold, i Kaldet at forbliffue och en Capelan vnderholde, dog maa hand ey selff noget for alteret eller paa predichestolen forrette. Ellers haffuer i den anordning at giøre, at Prousten sig effter Recessen forholder med dennem, som i saa maade communiceret haffuer, da samme forseelse scheet ehr. Flensborghuus den 30 Aug. 1654.

Under samme Dato udgik Brev til Grev Chr. Rantzov af samme Indhold. (Fynske Tegn. VII, 175).

Efterat Hr. Gotfred Hansen i over 2½ Aar havde maattet afholde sig fra sit Præsteembedes Forretninger, indgav han følgende Andragende om Eftergivelse af Straffen (Fynske Indlæg i Geh.-Ark.).

Stormægtige Høybaarne Første, Allernaadigste Herre och Konning.

Gud den Allershøyeste Eders Kongl. Matt. til Siæll och Liff med langvarende Karskhed, fredelig welstand och it lyck-saligt Regimente naadeligen spare och bevare.

¹) Om denne har Langebek samlet og udgivet en Del Efterretninger i Danske Mag. 5te Bind.

Jeg fattige af Herren høyplagede Mand, som forleden Anno 1654 den ij Søndag effter Trinitatis formedelst en hastig wformodendis schellfuen och Rystelse mig med det h. Altars Sacramentis Administration (dis wer) haffuer forseet, huilcken forseelse min allernaadigste Herre och Konge udaff medfødde Kongelig Clementz och mildhed mig fattige Mand naadigst haffuer benaadiget, at ieg udj mit kald maate forbliffue, och en Capelan till Kircke Thienisten at forrette at vnderholde. Huorfore ieg fattig supplicant min Allernaadigste Herre och Konge paa det allervnderdanigste och ydmygeligste haffuer at betacke.

Jeg ælendige (aff Herren med Kaarset hiemsøgt) nu paa tredie aarstid samme min forseelse hierteligen haffuer begrædt och med Suck og Bøn hos Gud i Himmelen anholdet, at hand, som haffuer alle Kongers och Regenters hierter udj sin haand, hånd endnu ydermere vilde bevege min Allernaadigste Herris och Kongis hierte imod mig sin aller-ringeste faldne Wndersaate, at ieg arme Supplicant naadigst maate benaadiges sielff som tilforn at betiene det hellige Prædicke Embede, som ieg all min Liffstjd haffuer efterstræbt, och intet andet haffuer lært at forsørge min fattige Hustru och smaa Børn med. Ja ieg, som eengang haffuer lagt haanden paa Plougen, icke gierne ville drage den tilbage igien, mens vilde gierne fare furt, och ønsker aff mit hierte, att det Lius, som skinnede klart, icke lenger schulde schiulis under skeppen, mens at ieg høybedrøffuet mand, som dog udaff Naade leffuer aff Altaret, ochsaa maate giøre Altaret Thieniste, och udaff min allernaadigste Herris och Kongis Clementz sielff maate betiene Altaret; forhaabendis næst Gudz naadige bistand och hielp, saadan eller anden groff forseelse aldrig mere att schall skee. Och Aaron udi det gamle Testamente bleff taget till Naade, Petrus udj det ny bleff iche forschut; Mester Oluff¹⁾, Sognepræsten udi

¹⁾ M. Oluf Christensen Kedelsmed, Sognepræst ved Graabrødre Kirke i Viborg, havde 1634 en lignende Sag.

Wiborg, udaff Høylofflig ihukommelse Kong Christian den 4 bleff benaadigett, Mester Trogels¹⁾ udi Christiania i Norge och flere. Wed saadanne Exempler, saavelsom ved min Allernaadigste Herris og Konges medfødde Kongelig Naade och Clementz imod sine fattige Vndersaate haffuer ieg fattig Mand udj denne min ælendigheds Stand trøstet mig och taget Anledning min Allernaadigste Herre och Konge med denne min allerunderdanigste Supplication at besøge, paa det allerydmygeligste begierendis, min allernaadigste Herre och Konge mig ælendige Supplicant naadigst vilde benaade, at ieg fattig Mand med det hellige Prædicke Embede maate tiene Gud och Menigheden, huilckett alle mine Sognemend med mig hierteligen ønsche och begiere. Saadan Eders Kongel. Maytz Mildhed och Naade vil Gud rigeligen belønne Hand Eders Kongl. Mayt. med langvarende Karskhed, fredelig Velstand och it lycksaligt Regimente vill forlæne, Hendes Dronninglig Mayt. med alle ønscheligh dyder, aandelige och legemlige Velsignelser rigeligen begaffue, at hun som it ret Olietræ med sine deylige udspryg och grene omsider maa findis hos dend rette Paademester udj Himmerig (etc.)

Actum Snøde Præstegaard paa Langeland 3 Juledag, Anno
1656. Eders Kongl. Mayt. min allernaadigste Herre
och Konge hans allerunderdanigste vnder-
saat och ælendige Supplicant
Godtfred Hanssen m. m.

Vedlagt er et Andragende paa Sognemændenes Vegne fra Landsdommer paa Langeland Vincens Stensen, dat. Stensgaard 25 Decbr. 1656, af samme Indhold som Præstens; Begjæringen grundes paa at «Hr. Godtfred Hanssen baade tilforn og endnu daglig udi Liv og Lærdoms gode Exempel oc Conversation, Tilhørerne til stor Opbyggelse og Forfremmelse i det gode, haver comporteret sig christelig og forsvarlig». — Paa Præstens Ansøgning er følgende Paategning:

¹⁾ Mag. Trogels Nielsen, mest bekjendt af sine Stridigheder med M. Niels Svendsen Krønike.

Denne Supplicantes vnderdanigste begiering staar alt-sammen til hans Kongl. Maytt. min allernaadigste Herres och Konges Villie, huad hans Kongl. Matt. af naadigste Mildhed her udj giøre uill. Dog er mig uel beuist, att denne Supplicant haffuer sig schicheligen och uel forholdet baade udj Liff och Leffnet, saa och att Sognemendene der udj begge Sogne er med hannem uel til fridtz och gierne uille haffue, att han igien selffuer maatte forestaae sit Kald och Embede, som och her hoes deris Schudtzmaalle widre om formelder. Datum Kiøbenhaffn den 8 Januarij A° 1657.

Christian G. z. Randtzow.

Herpaa fulgte nu følgende kongelige Benaadningsbrev (Fynske Regist. Nr. 6, Fol. 302).

Her Godfred Hansen paa Langeland frij breff att bethiene sitt Kald.

F. 3. G. A. W., att Vj efter vnderdanigeste ansøgning och begiering aff Kongelig Gonst och Naade naadigste denne gang haffuer thilgiffued och efterlatt oss Elschl. Hederlige och Vellærd Hr. Godtfred Hansen, Sogneprest vdj Snøde paa vaart Land Langeland, sin forseelse, som hand for naagenthid siden i Sachramenternes Vddelelse begaaett haffuer, hannem den och hermed thilgiffuer och efterlader, saa at hand i sitt Kald her efter som thillforne, før samme forseelse schede, Kierkethienesten saa well ved Altered som paa Predichestollen [forrette maa, dog at hand for] den ved samme sin begangne forseelse giffuen forargelse for sinne thilhørere aff Prediche Stolen giører en fuldkommen affbedelse. Forbydendes etc.

Hafn. den 12 Janu. A° 1657.

7.

Skolemesteren i Rudkjøbing, hans Forseelse og »Oprejsning«.

Ved at gjennergaa Kancelliregistranterne fra det 17de Aarhundrede bliver man opmærksom paa forholdsvis mange Kjødighedssynder hos Personer, der beredte sig til den

gejstlige Stand, og som derfor maatte erhverve kongelig Oprejsning, inden de kunde faa Adgang til Embede, en Bevilling, som det dog ikke synes at have været meget vanskeligt at erhverve. Var vedkommende Synder allerede i Embede, faldt det vanskeligere for ham at faa Forseelsen tilgivet, naar ikke særegne formildende Omstændigheder maatte anbefale at lade Naade gaa for Ret. Et Exempel af denne Art fra Aaret 1658 indeholdes i følgende Stykker vedkommende Rektoren i Rudkjøbing, hvilken By, som de fleste andre Smaabyer, endnu dengang havde en Latinskole. — Først da bemeldte Rektors Ansøgning til Kongen om Tilgivelse:

Stormægtigste, højbaarne Fyrste (etc.). Jeg fattig Mand, som er Skolemester udi Rudkjøbing paa Langeland, er højlig forarsaget, Eders Kong. Maj. med denne min underdanigste Supplication at besøge, at efterdi min fattige Hustru i denne højbedrøvelige og farlige onde Tid er i Utide forløst og ikke haver ganget sin Tid ud, og derover begge satte Livet til, hvorudover jeg haver at befrygte, at jeg af min Bestilling bliver afsat, naar Bispen det faar at vide, da er jeg paa det allerunderdanigste begjærende, at Eders Kong. Maj. af kongelig Mildhed og Naade vilde for Guds Skyld naadigst bevilge og tillade, at jeg denne min Skoletjeneste maatte beholde, saalænge jeg ingen Forsømmelse derudi begaar, at jeg fattig Mand i denne haarde Tid kunde have dette lille Stykke Brød til Føde og Underholdning (etc.)

Af Rudkjøbing den 12 Maj 1658.

Eders Kongl. Maj^s

underdanigste Forbeder

Jacob Jacobsen e. H.

Ansøgningen sendtes fra Kancelliet til Stiftets Biskop med følgende Paategning af den kongelige Sekretær:

Hans Kongl. Maj. vil herom have Bispens Erklæring saa og om Supplicantens Forhold hidindtil vdi Liv og Levnet. Datum Cancelliet for Kjøbenhavns Slot den 20 Maj 1658.

E. Kragh m. p.

I Henhold hertil afgav Biskop Laurits Jacobsen følgende Erklæring, dat. Odense 2 Juni 1658:

Velb. fromme Hr. Secreterer (etc.). Eftersom Skolemesteren i Rudkjøbing . . . (her refereres Sagen kortelig), saa haver jeg derom, saavidt muligt forfaret (thi selv kan jeg ikke rejse did over i denne farlige og bedrøvelige Tid for den store Usikkerhed paa Vejene, her foraaarsages af det Svenske Krigsfolk, som baade dette Land og Langeland endnu ligge fulde af, Gud bedret!), og fornemmer da, at for^{ne} Skolemesters Hustru, som der i Byen er født af meget godt Folk, er med sin Barnefødsel kommen meget for tidlig, dog Barnet er kort Tid der efter bortdøet. Ellers haver han indtil des levet skikkelig og varet Bestillingen i nogle Aar med Flid, saa vidt jeg i mine aarlige Visitatser der paa Landet haver forfaret; hvorover og Borgemester og Raad der i Byen i deres Skrivelse til mig nyligen haver givet hannem et godt Vidnesbyrd om sin Flittighed, og derhos ønsket, at de hannem for Skolens Skyld maatte beholde. Hvilket dog ikke ske kan, med mindre Kong. Maj. vor aller-naadigste Herre hannem sin Forseelse naadigst vil efterlade, og tilstede, at han i Bestillingen fremdeles maa forblive. Saafremt han denne Benaadning ikke kan erlange, skal han ab officio removeres, og en anden i hans Sted beskikkes. Hvorom jeg E. Velb. gunstig Underretning vil forvente, og mig saa derefter rette og forholde (etc.).

Den 18de Juni 1660 udgik kongeligt aabent Brev, at, »eftersom Ansøgeren — paa det ham sligt udi Kald som en gejstlig Person at effectuere ej skulde hindre — har begjæret Kongens aabne Brev og Benaadning, saa har Kongen hvis Forseelse i forskrevne Maade kan være sket naadigst tilgivet, saa at han desuagtet maa lade sig høre og kalde til hvilket Præstekald eller Skoletjeneste, det efter Ordinanzen og andre derom udgangne Forordninger ske kan«.

8.

Biskop Jakob Lodbergs Skrivelse til Præsterne i Odense om Kirkekatekisationer 1721.

Efterfølgende Skrivelse, der tyder paa den Iver for Kristendomsundervisningen, som vakttes ved Pietismen og er

en af denne Retnings største Fortjenester — om end Sagen just ikke altid blev dreven paa den rette Maade — omtales ikke af Bloch i hans Biographi af Biskop Jakob Lodberg i «Den fynske Gejslighedens Historie», men fortjener dog formentlig at opbevares. Den meddeles efter en Afskrift i Kallske Saml. 473 4to¹).

Ædle, Velærværdige, Hæderlige og Høilærde Sogne-Præster og Medtienere udi Odense.

Som nu alting ved Guds Miskundhed er kommen saa vidt, at vi efter den allernaadigste confirmerede Fundats paa de danske Skoler kand begynde den ugentlige Søndags Catechisation her udi Staden, saa vilde de enhver udi sin Menighed gjøre Anstalt dertil som følger:

Søndagen, som er Midfaste Søndag, vilde de første Gang efter Bønnen er læst efter Prædiken, saa vel til Høimesse som til Aftensang gjøre en Tale til Menighederne derom, og lade dennom vide, at det ikke alleene er andre Menigheders Skik, men endog hans Kongelige Majestæts allernaadigste Villie, at her om Søndagen herefter skal være Catechisation i Sognekirkerne fra Klokken eet til to, og begynde naar den liden Klokke eet slet om Søndagen ringer, da et hvert Sogns danske Skolemæster, som er Catechetes, med sine Børn i Kirken kommer. Dernæst foreholde dem dette Verks Nyttelighed og formane dem ikke allene deres Børn at fremsende og Tienestefolk, men endog, naar Leilighed er, de Gamle selv at indfinde sig, paa det at baade Ungdommen ved de Gamles Nærværelse maae opmuntres til at svare, og de Gamle have deres Lyst, Glæde og Opbyggelse derved. Serdeles formaner de fattige, som Almisse af de fattiges Penge nyder, at de efter hans Kongelige Majestæts allernaadigste Forordning sig ved Catechisationen indfinder; saa og Menighedens Børn og Tienestefolk, hvor

¹) Som et Ineditum af Biskop Lodberg, der heller ikke omtales af Bloch, kunde nævnes »Jac. Lodbergii Episc. Fion. Oratio synodalis de gravitate in ministerio ecclesiastico requisita«, der findes i D. G. Zwergius's Afskrift i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml. 1218 b 4to.

man da ikke vil være de gamle Tienestefolk med Spørsmaal besværlig, naar de ikkun vil komme til Stæde, staae paa Gulvet hos eller sidde i Stolene og høre nøie til. Men de Smaa, som ikke have været til Guds Bord, er det smukt, at de paa Gulvet fremstiller sig, og med de andre lade sig overhøre til Forbedring og Forfremmelse. Og kunde eders Velærværdigheder tillige foreholde Menighederne, hvad Synd det er, dersom de forsømmer eller agter ringe saa gudeligt et Værk, hvilket ikke allene er dennem selv en Aarsag til Guds Vrede, men endog en Haanhed for andre Christi Menigheder, endog i Kiøbenhavn selv, som agter Catechisationen saa høit. Saa kunde og de antagne Lærere paa beste Maade til Menigheden recommenderes, og lade enhver vide, med hvad Møie man haver udsøgt de beste, som man kunde finde.

Dernæst kunde man Palme Søndag igien lade Menighederne vide noget af det samme, og give dem tilkiænde, at Søndagen den første Søndag efter Paaske, som er den 21 Aprilis, begynder denne gudelig Forretning, og første Gang i hver Menighed skeer Catechisation, og siden continuerer ved Guds Bistand.

Det var ogsaa godt, dersom eders Velærværdigheder vilde lade Menigheden vide, at man vilde ved Skrivtestolen see nøie efter med de unge Mennesker deres Saligheds Kundskab, og, siden de have saa god Anledning til Oplysning, ikke antage dem, som frivilligen hænge i Vanvittighed og foragte Lærdom.

Saa vilde og enhver Sognepræst sin Catechetes for sig kalde, som er Skolemæster tillige, og lade dem vide, at de til bemældte første Søndag efter Paaske holder sig færdige, og med nogle af deres Børn af begge Køn hver Søndag catechiserer. Saa og Klokkerne maatte tilsiges, med den liden Klokke, herefter, hver Søndag fra anmældte Tid af, til Catechisation i Sognekirkerne Klokken eet at ringe.

Gud selv styrke og velsigne eders Arbeid, som ieg er forsikkert om eders Flid og gode Villie, saa fuldkommer Høstens Herre det øvrige, og giver sit Ord Fremgang for sit hellige Navns Skyld. Jeg forbliver eders Velærværdigheders
beredvilligste Ven og Tiener

J. Lodberg.

Odense d. 13 Martii Anno 1721.

Prøver af en fynsk Præstehistorie

fra forrige Aarhundrede.

Da flere have ytret Ønske om at se noget mere af den gamle fynske Præstehistorie, af hvilken foran S. 325 fig. er meddelt en lille Prøve, saa fortsættes her med Resten af Vends Herred, som er den Del af Haandskriftet, der i det hele er udarbejdet med størst Omhu. Ligesom sidst ere Præsten Weiles Tilføjelser ved Klammer adskilte fra den oprindelige Text.

Vendsherred.

Derudi Middelfart og Kauslund¹⁾. Dets Sigill var WE.

Gielsted og Rørup.

Gielsted, S. Nicolai, har 1 lidet Spir, Rørup, S. Martini,
har intet Taarn.

Gielsted Sogn.		Rørup Sogn.	
Gielsted.....	9 G.	Aalsboe.....	12 G.
Hjønderup.....	8 "	Dybmose.....	2 "
Gielsted Torup.....	13 "	Munchegaarde	2 "
Volden	1 "	Dyemose.....	1 "
Linebechsholm.....	1 "	Etterup	7 "
Linege ²⁾	11 "	Grydtzvad.....	1 "
Kindstrup	13 "	Hechebøll	8 "
	56	Atsterboe	3 "
			36

¹⁾ Haandskriftet forbigaar Kjøbstederne.

²⁾ Med Hensyn til den besønderlige Skrivemaade af dette og andre Bynavne bemærkes, at Haandskriftets Skrivemaade nøjagtig er gjen-givet; men for sammes Rigtighed kan der ikke indestaas.

Pastores.

Hr. Hans Bondesøn levede 1490. Var Bisp Carl Rønnows Officialis.

Hr. Laurids Hansøn levede i mange aar, var Præst i Bisp Jens Andersøns tid, og næfnis i gamle brevve 1520. [NB. Kirche-Døren i Rørup Kirche har denne Opskrift med Jern-Bogstaver: Ao. MDXIII opus istud factum est in Rørup in honorem S^{ti} Martini per me Olavum Malde, tempore Laurentii¹].

Hr. Hans Olufson levede 1556, hafde megen trette om et Boelig til Præste-Gaarden.

Hr. Christen Hvid (1589) hafde været Skibspræst, † af Svindsot 1594.

Hr. Peder Griis ord. først til Capellan 1593 d. 3 Nov. [blev 1594 Sogne-Præst], levede 1620.

M. Michel Pedersøn Arctander var øverste Collega i Riber Schole. [Har ogsaa været Erich Porses til Nørregaard hans Informator]. Ord. 1633 d. 13 Nov., æt. 25. Mag. 1641 d. 1 Junii. Var Proust, en excellent lærd Mand, en Medicus og Chymicus, som i sine operationer brændte 2 gange sin gaard af. † 1653 1 Febr. [Mag. Michel Pedersen fih sin Formands Datter, Maren Pedersdatter, og Biskop Doct. Hans Michelsen copulerede dem i Gielsted Kirche d. 20 Julii 1634. Mag. Michel Pedersens Datter, Kirsten, fih Hr. Anders Berthelsen i Søbye, og deres eeneste Datter kom siden ilde afsted. Filius Peder Michelsen Arctander blef Præst til Tanderup Meenighed].

Hr. Peder Nielsen fra Medelfart, ord. til Capellan 9 Apr. 1645, æt. 30.

Hr. Niels Jensøn Bang, ord. 1654 d. 16 Febr. uden tvivl til Capellan²), æt. 28. Kom siden til Sædland, uden tvivl til Slagslund.

¹) Denne Indskrift er dog ikke saa ganske rigtig gjengiven her. (Jvfr. Trap, Stat topogr. Beskr. af Danmark, 2 Udg. II, 135.

²) Ordene »uden tvivl til Capellan« ere udslettede af Hr. Weile. Af Ny kirkehist. Saml. I, 115—6 ses dog, at han kun var Kapellan.

Hr. Hans Bertelsøn Stage, fød i Ørsted Præstegaard, prædichede i Rørup Kirche 1676 d. 30 Januarii og døde samme dag i Degnens Huus [meget hastige. Hands Datter Maren fih Hr. Johan Ludvig Struch til Næraae og Høyrup].

Hr. Niels Hansøn Husum, Borgemester Hans Jørgensøns Søn af Bogense, ord. 1676 d. 23 Febr. [døde 1704 ved Aarets udgang]. Fih sin Formands Enche Anne Laursdatter, Hr. Laurses D. i Kullerup.

Hr. Peder Brandt, født paa Ærøe, skref sig i en Collect-bog til Landstinghuset: Gielsted bruds og Christi Kirches unge og ømme Søn. † 1710, 13 Nov. Conj. Hans Thomæsøns D. paa Amagergaard [Karen Hansdatter].

Hr. Niels Hansøn Hvalsøe, fød i Sandager 1685 d. 22 Jan., dep. 1705, blef Formandens Capellan 1709 og og siden Præst her. Hafde Rasmus Laursens Datter paa Schierbech [Susanne Leegaard], Gen. Lieut. Leegaards Søster-datter [† 1754]. Blef underlig paa det sidste, holdt sig for at være forgiort ved en Ugle, som kom i Kirchen. † 1725 d. 12 Maj.

Hr. Peder Mejer, Caspar Sibberns en Uhrmagers Søn af Odense, n. 1692 d. 5 Aug. Bacc. 1713. Var Catechetes ved Christianshauns Kirche. [Voc. d. 19 Junii 1725]. Fih Hr. Alexanders Datter i Skeeby [Charlotta Amalia]. Blef Vice-Proust 1744. [Hans Datter Christiana Charlotta fih Hr. Lorentz Drejer i Schalchendrup og Prest til Aunslev og Bogense Meenigheder i Winding Heret].

Syndergaard i Rørup Sogn.

1588 Knud Rud Otteson † uden Børn.

Henric Brochenhuus hafde Kirsten Gyldenstiern.

Deris Søn

Claus Brochenhuus til Syndergaard, hafde Maren Friis.

Deris Søn

Eyler Brochenhuus blef siden indsat, hafde Tale Emichsdatter. Deris Søn

1606 Claus Brochenhuus hafde Emerentze Jernskieg.

Erholm i Rørup Sogn.

1588 Johan Norby.

Otte Norby.

Helvig Hardenberg, hendis børn af Eric Rosenkrantz siden Arvinger til dette Gods.

— — — — —
Obr. L. Peistel og Bodel Madsdatter.

Eric Nielsøn Amtskriver i Assens.

Lyder Jeremiæsøn Splet. Hans Enche [Karen, som var over sine 70 Aar gl.] sich Huusfogden Simensen i Hadersleb; efter ham [arvede hans Broder]

Hans Simensen Justitz-Raad [Etats-Raad] og Amtmand over Assens og Hindsgauls Amter.

Balslev og Eybye.

Balslev 21 G.
Mosegaard 7 » } 33.
Gioldbiereg 2 » }

Eybye Sogn udj alt 21 G.

Hr. Jesper Ollsøn næfnis i et gammel tingsvidne. 1484.

Hr. Hans Pedersøn, som var Hr. Peders Søn i N. Oubye, døde Paaskenat, ligger begravet i Kirchen, og har Grafskrift.

Hr. Oluf Erichsøn fød i Assens, 1588. Hand tilligemed de andre Præster har givet Bispen underretning om sit Kalds beskaffenhed 1624. Døde 1632 d. 30 Jun., og har Grafskrift i Kirchen.

Hr. Hans Andersøn ord. 1623 d. 8 Jul. [til Capellan], æt. 29, [og succederede 1632].

Hr. Jacob Torbensøn Hasebart, ord. 1654, 16 Febr., æt. 29. [Fød i Lund. Faderen Mag. Torben Hasebart, Provst og Canonicus til Lund, Moderen Mette Marcusdatter. NB. conf. Hasebart Genealogie].

Hr. Kield Jørgensøn Føns, ord. [Sogneprest] 1655 d. 7 Jun., æt. 30. [Fød i Føns, hans Fader Provsten Jørgen Kiildsen].

Hr. Søren Thomæsøn, fød i Kiøbenhavn. Faderen M. Thomas Sørensen Capellan ved Vor Frue Kirke. Ord. [Sogneprest] 1658 d. 22 Aug., æt. 31. Døde 1678 d. 21 Nov. [Hans Søn Hr. Kield Sørensen blev Prest til Oure og Weystrup i Gudme Herret].

Hr. Lauritz Jensøn Giefninge, fød i Sædland 1646, dep. fra Roschilde 1664, blev Capellan 1675 d. 3 Nov., gift 1679 d. 16 Jul. med hans Formands Datter Dorothea. † 1708, sep. 5 Mart.

Hr. Niels Hansøn Aalborg, fød i Veilbye Præstegaard. Design. Pastor ord. d. 22 Apr. 1705. Fich sin Formands D. [Maria Kirstine. Hand døde meget hastig 1725 in Januario].

Hr. Peder Stochemarch, en Skredders Søn af Kiøbenhavn, fød 1695, dep. fra Nykiøbing Schole, [Bacc.] 1713. Blev Cantor og Collega i Ribe 1721. Kom til Ribe og blev Domproust 1741.

Hr. Laurs Winter kom fra Roenes hertil 1741 d. 28 Jul. Herfra igien til Kierte d. 30 Mart. 1742.

Hr. Samuel Storch, conf. d. 13 Apr. 1742. [Døde 1756 d. 12 Junii, sepult. d. 18].

Gamborg.

Sognet har 20 Bønder, 17 i Gamborg og 3 ved stranden.

Byen laa i forrige tider til Vor Frue Closter i Odense. Kaldet er got, formedelst Præsten har alle 2¹⁾ parter af tienden, en skøn aulsgaard, ypperlig fiskerie med aal, og tienden af Marsvin, som der iages aarlig i mængde. I Chorret ligger en stor ligsteen, gandske udslidt, siges at være over M. Anders Glob, Domproust i Odense, som med nogle andre brændte og forkom Rigets breve og documenter, og

¹⁾ Der har først været skrevet: 3.

derfor i C. 2 tid dømt til at rømme landet. Paa et gl. Egeskab staaer: Andreas Glob An. Dni. MDXXII. Til Sognet hører Svinøe, hvorpaa var et Herresæde, der holdt M. Anders Glob undertiden huus. Ved byen imod fiorden var et Slot, kaldtis Houborg, hvoraf endnu findis rudera.

[Hr. Knud Pedersen, levede 1518].

Hr. Eric Pedersøn fød i Medelfart, levede 1588 [et 1592. Hr. Erich Pedersen hafde een Søn Hr. Jørgen Erichsen, som blev Capellan til Rødbye Meenighed i Lolland 1621, d. 27 Decembr.].

M. Peder Michelsøn Arboe, hafde været Rector paa Herlufsholm, [Ordine 7timus]. Hans naun findis paa altertaulen 1620. Hand blef Proust 1628 [d. 25 Nov. † 1632, og Biskop Doct. Hans Michelsen predichede over ham i Gamborg Kirche d. 27 Aug. Hand hafde een Søn, ved Nafn Michel Pedersen].

Hr. Niels Nielsøn Steenløse, ord. 1632 d. 29 Sept., æt. 27. [Rigets Cancellar var for at hielpe denne Hr. Niels Nielsen til dette Kald; men Sogne-Folket satte dem paa det hæftigste derimod, hvilchet foraarsagede, at Provsten maatte skrive til Biskopen, og Biskopen igien til Rigets Cancellar, indtil de endelig sich Bønderne stillet tilfreds, at de vilde modtage ham, og blev hand saa ordineret paa St. Michaëlis-dag i Odense Hospitals Kirche d. 29 Septembris etc. Hr. Niels Nielsøn Steenløse, hans Nafn findes paa Klochen 1640].

M. Hans Hansøn Aalborg [har været Rector i Slangerup Skoele udj Seeland, og det paa den tiid, da Biskop Kingo har freqventeret samme Skoele, saa denne Prest sich her een af sine Discipeler til sin Biskop]. Ord. 1653 d. 31 Mart., æt. 44. Kom herfra til Weilbye 1660.

Hr. Anders Hansøn Fabricius [hafde været Skibs-Prest¹⁾ og var her i 10 Aar] † 1670. Fader til Jacob Gamborg Pedell, og Broder til H. Claus Hansøn i Muncheboe.

¹⁾ Se Ny kirkehist. Saml. V, 323—4.

Hr. Jørgen Nielsøn [er født 1619], var Collega i Kierteminde, blev 1670 Capellan i Fielsted [her i Herredet udj sit 50. Aar], og samme Aar hertil denne Meenighed Sogne-Præst. Ved Stifts-Kisten findes en Dom ofver ham af 1683, hvorefter hand skulle gjøre afbit for Bispen og Prousten og betale 50 rdr. til fattige Præste-Encher. [Var Præst i 27 Aar, og døde 1697 d. 13 Octobris horå 5 ante-meridianå, sepultus d. 21 Octobr., æt. 77, 8 Maaneder og 10 Dage. Provsten Mag. Jørgen Carstensen predichede over ham, Text. Dan. 12 v. 13. Exord. Num. 12 v. 7, 8. Hand og hans Hustrue ere afskildret udj fuld corpus i Kirchen. Hans Hustrue Karen Jensdatter Frøk døde 1709 d. 20 Martii, og har hun efter sin sl. Mands Død givet 100 Sldr., hvoraf Renten gives aarlig til 10 fattige her i Sognet. Fundatzen er af Aar 1700 d. 20 Novembr.].

Hr. Rasmus Jensøn [har været Hr. Jørgens] Capellan, [siden blev]

Hr. Peder [Oluvsen] Dyrhof Capellan, [blev siden Sogne-Præst]. † 1711 10 Junii. [Hans og hans Hustrues Skilderie findes ogsaa her i Kirchen].

Hr. Giøde Hansøn, fød i Agernes 1682 d. 29 Jan., dep. 1702. [Døde 1714 d. 25 Octobris]. Hafde Hr. Hansis Datter i Flemløse.

Hr. Hans [Lavridtsen] Krag, fød paa Jerstrup 1672 d. 30 Jul., hvor Faderen Laurs Jespersen var forpagter. Dep. 1689. Var kaldet til Rønning og Roldsted, men Vocationen blev underkiendt. Blev Biskop Møllers Amanuensis fra 1707 til 1711. Han døde 1736 [d. 16 Martii] æt. 64. Hafde først [Anna Borch] M. Christen Borches Datter i Fridericia; hafde sidst [Karen Willer] Borgem. Herm. Willers D. i Medelfart. [Hr. Hans L. Krags 2den Hustrue Karen Willer blev siden gift med Jep Møller og med ham reiste til Herrenhut, kom siden i stor Armod og Elendighed].

Hr. Iver Assens blev Capellan pro persona 1735 [d. 5 Aug.], confirm. til Successor 26 Aug., gift med H. Chri-

stian Lujas D. af Ørbech, som var forlovet med Hr. Hans Hvid i Eilby og blev skilt fra ham ved process. [Hand døde d. 20 Junii ved Middags-tiid Kl. 1 1759 og begravet d. 26 Junii].

Weilby.

Weilbye Kirche har foruden Taarnet en liden Spir midt paa.

I Sognet er 7 Byer, og	Noch en Herregaard Billes-
70 Bønder, nemlig	have [p. t. tilhører nu Høy-
Veilbye 15 Gaarde.	ædle og velbaarne Hr. Oberst-
Staurbye 18, derhos Skier-	Lieutenant von Raiser].
bechs Mølle og Rubechs	
Mølle. Strax derhos Stribs-	
odde og Fergested.	

Aulbye 6 bønder, derhos Aulbye Mølle.

Kustrop 7 » derhos Kustrop Mølle.

Røget 12 »

Torup 7 »

Bøgelund 5 »

70 »

I dette Sogn er Stribs-odde, som løber ud fra en Skou tilforne kaldet Strib, og i Skoven var et Slot kaldet Søborg, hvoraf rudera sees. Denne Odde skulle være befæsted, og kaldet Sophiæ-odde, men det blev iche fuldkommet, dog er der Volde, og en liden skandse derved. Paa denne sted findis udj mange Landkort en stor Bye, hvor dog intet uden et Færgehus er.

Pastores.

Hr. Jørgen Mortensøn næfnis i et Proustevindne 1556.

Hr. Hans levede 1583.

Hr. Peder Hansøn fød paa stedet, var Præst 1592.

Hans naun staaer og paa en Kloche med det aastall 1610.

[Hr. Søren Olesen fød i Middelfart, var først Collega i Odense Skole, dernest Rector i Bogense, siden Medtiener til Vor Frue Kirche i Odense, tilsidst denne Meenigheds

Sogne-Prest paa een kort tiid. Hand døde d. 23 Aug. 1613. Hans Epitaphium paa een Steen i Kirchen findes saaledes:¹⁾].

Hr. Niels [Rasmusen] Bredal levede 1624 [† d. 8 Jan. 1625. Hans Epitaphium paa een Steen findes i Kirchen; men er nesten gandske ulæselig; saa meget kand dog sees af samme Steen, at hand har været Rector først i Bogense, siden i Nachschou indtil 1613, da hand til denne Meenighed er bleven Sogne-Prest].

Hr. Otto Pedersøn, ord. 1625 d. 2 Febr., æt. 26.

M. Michel Mule, Proustens M. Niels Mules Søn paa Samsøe, fød 1609 d. 25 Januar. Var Rector i Nestved, blef Mag. 1637 d. 28 Maj, ord. 1645 d. 21 Mart. Var Præst i 7 Aar. † 1653, 7 Apr. Conj. Pernille Bacher. [Hand har Epitaphium paa een Steen i Kirchen, men udslidt og gandske ulæseligt].

M. Hans [Clausen] Mule fød i Odense 1621 d. 28 Febr. Faderen Claus Mule til Hundsløfgaard eller Nisløfgaard, Moderen Birgitte Rosenvinge. Dep. 1638, reyste udenlands 1641 d. 1 Aug. Kom hiem igien 1644; reyste ud igien med Christian Vind, Hr. Iver Vind til Nørholm hans Søn, kom hiem igien 1652. Samme Aar d. 3 Dec. blef Conrector i Odense. Blef Mag. 1653 d. 24 Maj, og samme Aar d. 1 Jun. Sognepræst i Weilbye. Gifft med Ellen Christensdatter, D. Christen Jenson, Confessionarii Regii hans Datter. A° 1660 blef hand Sognepræst i Nyborg og Proust 1670. Siden giftede hand sig igien med Christence Baccher, Hans Hornemans Enche i Nestved, og døde 1692 d. 1 Novembr. [Hand har skrevet een Liigpredicken over Mette Clausdatter, Borgemester Lars Jørgensens Hustrue, 1670 in Quarto]. Hans Børn ved den første Hustrue var: Christian Mule, Cancelli- og Hofrets Assessor, M. Claus Mule Sognepræst og Proust i Nyborg, og siden i Nestved, og Jens Mule Sognepræst i Lolland.

¹⁾ Indskriften er dog ikke anført.

M. Hans Hansøn Aalborg, blev Mag. 1637 d. 28 Maj. Var Rector i Slangerup, siden Præst i Gamborg 1653 d. 1 April. Kom derfra hid 1660, † 1685 d. 8 Nov.

Hr. Jacob Nielsøn, ord. til Capellan 1681 d. 9 Sept., fih sin Formands Datter, og døde 1685 in Febr.

Hr. Anders Jensøn Bast, fød i Odense, Bacc. 1678, blev Capellan 1685 d. 28 Maj., efter 5 Maaneder Sognepræst [og døde 1694].

Hr. Anders Fugl, fød i Assens, var Collega ibid., fih et slag paa Prædichestolen 1702 in Mart. og døde 3 Dage efter.

Hr. Knud Henrichsøn Werckmester, fød i Odense, var 3 gange gift, først med Anne Lisbeth Wieland, M. Christophers D. i Skierninge, derefter med [Ingeborg Bang] Hr. Oluf Bangs D. i Skydebjerg, og sidst med en Borgemesters Enche fra Fridericia. [Hend døde 1729 in April.].

Hr. Hans Christian Riisbrich, fød i Roones 1699, dep. 1717, fih sin Formands Datter. † 1746 d. 18 April. Hun blev gift siden og fih Tolderen Andreas Rachlov i Colding.

Hr. Jesper Larsøn Kildegaard, confirm. 20 Maj.

Asperup og Roerslef.

Asperup.	Roerslef.
S. Mariæ, har en liden Spir.	S. Petri, har intet taarn.
Asperup Sogn:	Roerslef Sogn:
Asperup 12 G.	Roerslef 13 G.
Borringe 26 "	Blanche 6 "
Kiærbye 10 "	19 G.
Risumlund 2 "	
50 G.	

Kirchen har været kaldet Vor Frue Kirche, har en liden spir for paa. Det er som noget særdelis at observere ved denne Kirche, at omtrent 1530 har en Mand ved navn Hans Bang af Bogense med Biscopens tilladelse haft

Asperup og Roerslef Sogners indkomst, og holdt en Capellan, naunlig Hr. Laurids Jensøn, som i nogle Aar gaf af disse Sogner en vis pension til bemeldte Hans Bang¹⁾.

Pastores.

Hr. Mads Bang levede 1484, næfnis i et gammelt Tingsvidne ved Brenderup Præstegaard.

Hr. Hans Nielsøn levede 1513. Præst i 30 Aar.

Hr. Laurids Jensøn levede 1530.

Hr. Rasmus Sørensen. Nogle vil meene, at disse 3 har alle været Capellaner, og som sagt er, pænseret til Hans Bang.

NB. Hr. Hans Jørgensøn Fiellerup var Capellan her, blev Præst i Vindinge 1576.

Hr. Laurids Jørgensøn, kaldet fra Rostoch, døde 1584 d. 9 Apr., æt. 56, har en Grafskrift paa sin Liigsteen.

Hr. Eiler Otteson, fød i Bogense, var 1593 d. 30 Jan. kaldet af menige Herredspræster til Medelfart for Biskopen, for at have smeldet paa dem for deris Lærdom. Denne Hr. Eiler hafde været Rector i Nysted i Lolland, siden Capellan i Medelfart, en lærd Mand, men som vidste det selv. Hafde en Capellan.

Hr. Laurs Jacobsen n. Odense, levede 1589. Hans Fader Capellan til S. Hans.

Hr. Niels Madsøn Rybiørg var Præst til 1619, da Præstegaarden brændte, blev siden Sognepræst i Meddelfart. [NB. At Hr. Niels Madsen Ryberg nogensinde her har været Sogne-Prest, finder jeg aldeles intet tilforladeligt om; thi dend Hr. Niels Madsen Ryberg, som blant Middelfart Sogne-Prester er anført, hand er ordineret af Doct. Hans Michelsen 1619 d. 8 Septembris, æt. 37 som Sogne-Prest til Middelfart og Causlund Meenigheder og altsaa ey tilforn har været Prest nogensteds, førend hand, som meldt er, 1619 kom til Middelfart. Huilchet af Inscriptions-Bogen, som bemeldte sl. Biskop har holdt i sin tiid, kand sees,

¹⁾ Om denne Hans Bang se foran S. 271 fig.

dend ieg har haft til Laans af Velærværdige Hr. Johannes Mule Sogne-Prest for Nørre Brobye Meenighed her i Fyen, Salling Herred, hand som er Descendent af denne sl. Biskop].

NB. M. Peder Michelson; findes i Stiftskisten C. 4 bref om at forhielpe ham til Asperup Kald 1608. Iligemaade Sognemændenis Kaldsbref til Niels Rasmussen uden Proustens raad efter Ordinancen. 1609. [Er maaskee den Mag. Peder Michelsen, som var Prest i Gamborg og der døde 1632 d. 25 Novbr.¹⁾]

Hr. Erich Nielsøn Arensbach [er bleven kaldet til Capellan i Middelfart og ord. 1617 d. 26 Febr., æt. 33, blev her Sogne-Prest 1619] † 1654 d. 6 Nov., æt. 73 [minist. 35] sees af hans Epitaphio i Kirchen.

Hr. Jacob Erichsøn Aquilomontanus [o: Arensbach] fil., ord. til Capellan 1654 d. 26 Oct., æt. 27. † 1675 d. 17 Oct., [minist. 21]. Hafde M. Madsis D. i Brenderup, siden Dorthe Andersd., H. Anderses D. paa Taasing.

Hr. Anders Madsøn Hvid, først Capellan hos sin Fader i Brenderup, kom hertil 1675, † 1679 d. 17 Oct. [minist. 4]; hand tog sin Tienistepige ved naun Johanne, som sich siden Laurs Pedersøn, Forpagter paa Oregaard, og hand (Laurs Pedersøn) hafde tilforn haft Hr. Andersis Søster.

Hr. Bertel Taulovius, fød i Odense. Faderen M. Jørgen Bertelsøn Taulovius, Professor ibid. Moderen Margrete Jeremiasdatter. Hand var Rector i Middelfart, blev her Præst 1679 d. 12 Dec., † 1682 d. 18 Febr. [Minist. 2]; blef funden død paa Sengen om Morgen, efterat hans Hustrue hafde giort barsel om aftenen.

Hr. Hans Andersøn Hem, hafde tilforn været Skibs- eller Felt-præst, døde 1701, [minist. 19]. [Hr. Hans Andersen Hems Hustru var Kirstine Hansdatter Woller, og deres Børn:

¹⁾ Denne Formodnings Rigtighed stadfæstes af Kirkehist. Saml. I, 503.

Hr. Anders Hem, Sogne-Prest til Ubye Meenighed her i Herredet.

Bente Catharina fih Hr. Erich Hviid til Eilbye og Meelby Meenigheder i Schoubye-Herret.

Catharina Hansdatter fih Successor Patris.

Anna Maria fih Hr. Arent Steenstrup til Næraae og Aarslev Meenigheder i Aasum Herret].

Hr. Hans [Jørgensen] Mygind, ord. 1702 den første Onsdag i Faste. Hand var forlovet med Hr. Hans Hvalsøes Datter i Sandager, men slog op med hende, gaf hende penge, og tog sin Formands Datter. [† 1721, minist. 20. Hr. Hans Jørgensen Myginds Hustrue var sin Formands Datter, som meldt er; de hafde 9 Børn, og af dem levede og kom i Ægteskab følgende:

Hr. Jørgen Mygind, Sogne-Prest til Dreslette Meenighed i Baag-Herred.

Henning Mygind, Degn til Næs Meenighed i Øvre-Rommerige i Norge.

Hr. Jens Mygind, residerende Capellan i Nyborg.

Hans Mygind, Skole-Holder i Draabye, Annexet til Ebeltoft Meenighed i Jylland.

Karen Mygind fih Kiøbmand Hans Buchtrup i Ebeltoft.

Kirstine Mygind fih Peder Madsen Illum til Willerup-Gaard udj Wendsøssell i Jylland.

Birgitte Catharina Mygind fih Niels Hiort, pro tempore Forpagter paa Bruusgaard ved Randers i Jylland].

Hr. Johan Rasch Aarhus, M. Simon Pedersøn Aarhuses Søn i Haldsted i Lolland. Bacc. 1707. Fih sin Formands Enche [Catharina Hansdatter Hem. Hand døde 1755 d. 10 Julii, gl. 67 Aar 2 Maaneder og 16 Dage, var Prest i 34 Aar og blev begr. d. 16 Julii. Hun døde 1757 d. 17 Martii og blev begr. d. 24 ejusd., æt. 70. I deres Ægteskab hafde de 3 Børn, af hvilche levede een Datter, Anna Margaretha Rasch, som kom i Ægteskab med Successor Patris].

Hr. Bertel Hermansøn Claussen Ripensis, Capellan og Successor 1740, [sich sin Formands Datter, som meldt er. Deres Børn ere: Johan Rasch Berthelsen. — Herman Berthelsen. — Hans. — Simon. — Jacob Christian].

Nørre Oubye og Indslef.

Ouby Sogn:		Indslef Sogn:	
Ouby.....	5 G.	Indslef	5 G.
Oubylund	2 "	Alesvraae	1 "
Moredgaard	1 "	Kierbyholm.....	3 "
Byllerup	7 "	Kjørup	1 "
Garstrup.....	4 "	Weyrup	7 "
Brangstrup.....	7 "	Torup.....	7 "
		Bubbel	8 "
	26	Gremmelyche.....	1 "
			33

Kirchen maa have været dediceret S. Dionysio, thi paa Kirche-døren staaer med store Jern-bogstaver: Anno Dñi MCDLXV. Ave Maria gratia plena, Dominus tecum. Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. S. Dionysius. Laurentius Jacobi me fecit ostium.

Pastores.

Hr. Anders levede 1490, næfnis i et Vidne, udsted af Hr. Hans Bondesøn Præst i Gielsted og Bisp Carl Rønnovs Official; findis ved Stifts-Kisten.

Hr. Peder, levede 1556, næfnis i et Prouste-Vidne i den gamle Proustebog Gielsted Præstegaard angaaende.

Hr. Jep Andersøn blev ordineret 1588 (!), levede 1597, hafde en Capellan H. Hans 1588.

Hr. Hans Jespersøn [levede 1628 d. 30 Martii, da hand indfandt sig hos Biskoppen Doct. Hans Michelsen intercedens pro filio, qui puellam compresserat].

Hr. Jens Nielsøn Ore, ord. [til Capellan] 1624 d. 17 Nov., æt. 28. [NB. Er hand bleven Sogne-Prest, som lader sig siune paa Skrifte-Stoelen i Indslev Kirche, hvor hand 1630 bliver anført som Sogne-Prest til Indslev og N.

Aabye Sogner, da har det ichun været een gandske kort tiid; thi samme Aar 1630 d. 6 Nov. blev hand for sin forseelse sadt fra Embedet].

Hr. Alexander [Christensen, fød i Sønderborg paa Als, blev 1627 d. 8 Augusti Famulus hos Biskop Doct. Hans Michelsen, da Biskoppen ved samme tiid var paa Als og Ærrøe at visitere Meenighederne, og ved samme sin Biskops Recommendation blev han Capellan pro Persona hos Hr. Knud Erichsen til Brenderup og Ore, og ordineret dertil 1629 d. 23 April, æt. 29, i St. Knuds Kirke. Kom derfra til disse Meenigheder]. Fil. H. Hans i Brendekilde, [og hand¹⁾ hafde een Datter], som sich Hr. Hans Jørgensen i Skeeby.

Hr. Friderich Alexandersen fil., ord. til Capellan 1659 d. 11 Maj. Blef en meget gammel Mand, [død 1713, har altsaa været Prest i 54 Aar. Udi hans Tid brendte Preste-Gaarden].

Hr. Jørgen Friderichsøn fil., ord. til Capellan 1688 d. 9 Maj. [Hand holdt sin første tjeneste 6te Søndag efter Paaske]. Blef Vice-Præpos. 1722 d. 7 Oct., Proust 1725 d. 3 Oct. Hafde Borgemester Hans Juuls D. i Medelfar, Margrete.

Hr. Peder Hansøn Lunde, Hr. Hans Troelsøns Søn, Capellan, blef confirmeret til at være Successor d. 10 Febr. 1736, sepult. 27 Jan. 1744. [Hafde Hr. Jørgen Friderichsens Datter Anna Barbara]. Efter Hr. Peder Lundes Død resignerede Hr. Jørgen Friderichsøn Proustiet til Hr. Peder Mejer i Gielsted og Kaldet til Hr. Julius Trolle for en vis aarlig afgift, og reyste til sin Søn Hr. Peder i Sørslef, hvor hand døde 1748.

Hr. Julius Trolle, en Byskrivers Søn af Nachskov, confirmeret d. 1 Maj. Conj. H. Bernt Gosmans Enche i Gudme [Anna Pedersdatter, Peder Nielsens Datter af Hennegaard i Jylland].

¹⁾ D. e. Hr. Alexander Christensen.

Fielsted og Harendrup.

Fielsted	16 G.	Harendrup	22 G.
Fiellerup.....	8 "	og 1 Mølle.	
Sletterud	5 "		
Koggerbølle	6 "		
der ved 1 Vandmølle.			
Gieldbierg Mølle.			

35

Præstegaarden ligger i Fiellerup. Paa Kirchedørren staaer med gl. Stil: Hielp JHS. CHR. Anna beer for Per Smed han bat meh. An. Dom. MDV. Her stoed tilforne et marched hver S. Lauridses dag.

Pastores.

Hr. Jørgen Knudsøn, Præst i Fiellerup og Proust i Vends-Herred, har udgivet en Proustedom Gielsted Præstegaard angaaende 1556. † 1572. [Hans Søn Hr. Hans Jørgensøn, Sogne-Prest til Vindinge Meenighed i Vindinge Herret].

Hr. Niels Hansøn var 2 Aar Capellan i Oubye, 12 Aar Capellan her paa stedet, og 1588 hafde været Sognepræst i 16 Aar.

Hr. Hans Nielsøn fil. Var Præst 1591, [† 1628 in Januario. Hand har haft een Søn, som 1626 d. 15 Julii blev Collega i Svendborg Skoele].

M. Claus Jensøn Colding [blef Capellan i Middelfart 1619 d. 17 Decbr., æt. 31], kom hertil 1628 [d. 13 Febr.], blef Mag. 1645 d. 20 Maj.

[Hr. Hans Christensen Trochman, blev ordineret til Capellan d. 11 December 1646, blev 1654 Sogne-Prest til Tanderup Meenighed udj Fyhns Boog-Herred].

Hr. Laurids Jørgensøn, ord. 1657 d. 17 Mart., æt. 31. † 1671 in Aprili.

[Hr. Jørgen Nielsen blev Capellan 1670, og samme Aar Sogne-Prest til Gamborg heri Herredet, hvor viidere bliver talt om ham].

- Hr. Morten Hansøn Snell, blev Capellan 1671 d. 27 Jan. og Sognepræst efter 3 Maaneder. † 1683.

Hr. Juchum Friderich Wolfsburg, fød i Worthingborg færgested. [Bacc. 1676]. Blev ord. 1683 d. 11 Nov., fih sin Formands Enche, informerede self sin Søn, saaledis at hand deponerede i sit 10 Aar. Kom saa herfra [1696] til Alsted og Fienisløv i Sædland, som hand blev dømt fra igien [1716] og døde hos Sønnen [Mag. Morten Casper Wolfsburg, som da var Prest] paa Aurnache.

Hr. Knud Povelsøn Rosenvinge, fød i Føns Præstegaard. † 1722, 31 Jul. Hafde Cathrine Henrichsd. Werchmester af Odense, sin Mosters Datter, gifte sig siden efter sin Datters Død, og fih [Elis. Margrete] M. Hans Limes Datter af Medelfart, hun fih siden Hr. Elias Brinch i Synderse.

Hr. Joachim Christophersøn Wieland, fød i W. Schierninge, [fih Exspectance paa dette Kald 1716 d. 28 Jan.], blev Capellan [1719 d. 1 Febr., succederede 1722] og fih Formandens Datter. Siden fih hand Anna v. Haven, M. Friderichs Datter i Odense; [hun døde 1747 og blev begravet d. 22 August]. — [Hand har paa nye revideret og til Trycken befordret Mart. Molleri Manuale de Præparatione ad Mortem o: Gudelig Betragtelse, hvorledes eet Menneske skal christeligen leve og saligen døde. Odense 1754].

[Billesbøl i Fielsted Sogn:

Bygt af 4 Bøndergaarde, som kaldtes tilforne Kobberbøll. Opbyggt af Hr. Steen Bille 1652. Hans Hustrue Frue Birgitha Kruse. Deres Datter Mette Bille fih Grev Ditlev Henrich Holck. Gaarden blev soldt af denne Grev Holckes Enke 1702 for atten Tusind Rdr. til Assessor Broderus Landorph, hand var gift med Anna Kirstine, Assessor Hans Knudsen Wiborgs Datter paa Sandager-Gaard. Deres Søn var Hans Landorph, hand var gift først med Charlotte Amalia Atke, siden med Sophia Rasch. Hand soldte Gaarden 1738 for 25 Tusind Rdr. til Peter Enevold Braes;

hand var gift med Anna Buchvald. De igien soldte 1755 for 36 Tusind Rd. til Hof-Juncher Holger Sehested, gift med Major Gersdorfs Datter fra Kiærgaard i Jylland].

Brenderup og Ore,

blef annecteret 1628.

Brenderup	15	Gaarde,	
Schous-høyrup	3	»	
Aa-høyrup	7	»	
Broe	14	»	
Holsøe	10	»	
Fyllested	13	»	derved en Mølle.
Grarup	2	»	
Tierholt	1	»	
Kiøstrup	7	»	derhos en Mølle.
	72	»	

Annexet ligger i Schoubye Herred og har tilforn været et Kald for sig selv — er ved et bref af C. 5. giort til Hoved-sogn. I Choret i Brenderup Kirche er en stor op-reyst steen til muren af A. 1500, paa hvilchen 2 Jomfruer er udhugne af det naun Emmiche. Anno 1380 er af een Martha Matthiisdatter givet gods til Brenderup Præstegaard for Messer. Hr. Willichenus, Præst og Proust i Fielsted, har paa Biscop Waldemar Podebusches Vegne været over-værende med andre. Brevet skal findis ved Præstegaarden efter den gamle Proustebogs formelding.

Pastores.

Hr. Philippus var Præst i Brenderup 1380, da een Gunder Juuls gaf gods til samme Præstegaard for sin Siæls Salighed, ofverværendis Hr. Niels, Præst og Proust i Medel-fart, med andre.

Hr. Laurs Jepsøn 1484.

[Hr. Søren Madsen].

[Hr. Jacob Larsen].

Hr. Oluf Jensøn, Præst i Brenderup 1495, som sees af et Biscop Carl Rønnovs Tingsvidne, udstedt af Odense,

skal efter den gamle Proustebog findis ved Brenderup Præstegaard; item et andet 1496.

[Hr. Knud Henrichsen, som hafde været Skriver paa Nyborg Slot].

Hr. Hans Mortensøn.

Hr. Hans Trugelsøn levede 1588, hafde da været der længe. † 1596.

Hr. Mads Hansøn Colding [al. fød i Hørup], først hans Formands Capellan i 9 Aar, blev siden Sognepræst 1595. † 1628 d. 13 Dec. [minist. 33]; efter hans tid blev Brenderup og Ore annecterede. [NB. 1626 kom Kongl. Ordre, at Hr. Knud i Ore skulde adjungeres Hr. Mads i Brenderup til een Medhielper i sit Embede, og effter Hr. Madses Død i Brenderup 1628 blev saa Hr. Knud Erichsen i Ore Prest til disse 2de Sogne].

Hr. Knud Erichsøn boede i Ore, [hvor hand var Prest, men sich nu Brenderup og Ore samlet].

Hr. Alexander Christensøn [Sønderburgensis], ordin. til Capellan [hos Hr. Knud Erichsen efter hans egen Bøgiering] 1629 d. 23 Apr., æt. 29. [Blev Sogne-Prest til N. Oubye og Indslev].

Hr. Daniel Andersøn Prenter, nat. Helsingøræ, ord. [til Capellan] 1646, 15 Jul., æt. 31. Maa have været Capellan hos M. Mads Hvid, som da var Sognepræst.

M. Mads Andersøn Hvid, ord. 1632 d. 23 Jul., æt. 26. Mag. 1643 d. 16 Maj. [Fuit, ni fallor, Præpositus Wendensis 6½ annos]. † Haun. 1660 [minist. 28], da hand var reyst ofver for at svære Kongen. Hand har skrevet en Bog af denne Titel: Guds ord og befaling til de rige. Haun. 1650 (8). [Mag. Mads Hvid skulde 1639 have vaaren Prest til St. Nicolaji Kirche i Kiøbenhavn, og dertil hafde faaet sin Vocation; thi saaledes herom skriver Biskop Doct. Hans Michelsen i sin journal, dat. 19 April. 1639: Dnus Mathias Albinus, Pastor i Brenderup, concessit Hafniam. Et dato 6 Augusti e. A.: Dnus Mathias Albinus, Hafniã

reversus cum literis vocationis ad Pastoratum D. Nicolai Hafniæ, mecum prandebat].

Hr. Anders Bertelsøn, ord. til Capellan af D. H. Michelsøn d. 2 Aug. 1648.

Hr. Peder Nielsøn Estrebøll, ord. [til Capellan] 1654, 29 Dec., æt. 28, siden Præst i Syndersøe.

Hr. Hans Olufsen Fielsted, ord. til Capellan af D. L. Jacobsøn [d. 24 Januarii] 1655, [blev Capellan pro Pers. til Skiellerup og Ellinge 1659 og aaret effter Sogne-Prest ibid.].

M. Jesper Lauridsøn [Smit eller Smetius], fød i Svenborg [1624 d. 19 Octob.]; hans Fader var en Smid. Hand hafde været Rector paa Soer [fra 1656, hvor hand succederede Mag. Hans Leth, som døde Confessionarius Reg.], blef ord. 1660 d. 30 Nov., æt. 37. Blef Vice-Præpositus 1675 og Præpositus 1680, † 1685 d. 19 Apr. [minist. 25]. [Blev 2den gang gift med Mette Pedersdatter Worm 1680 d. 21 Junii].

M. Jørgen Castensøn, fød i Kiøbenhavn, fih sin Formands Enche, 1686, Mette Pedersd. Worm, som var Biscop Kingovs Stifdatter. Kom i en Proces med Fr. Anne Trolle paa Kiærsgaard, hvor ofver hand byttede Kald med Hr. Ernst i Haarslef [1688]; men forblef dog Proust over Wends-Herred, omendskiønt hand boede i Schoubye-Herred. [Blev siden Sogne-Prest til St. Knuds Kirche i Odense, Stifts-Propst og Propst i Herredet].

Hr. Ernst Günther Helm, var først Præst i Haarslef, byttede siden og kom hertil. Hans Hustrue var Anne Giødsd. fød i Agernes. I hans tid brændte Præstegaarden. † 1715.

Hr. Anders Laursøn Hvid, Laurs Pedersøns Søn paa Oregaard, kaldte sig Hvid efter sin Morfader M. Mads Hvid. [Deponerede fra Fridericia. Blef Bacc. 1697. Var 1 aars tid Collega 2 Classis i Odense Skole]. Blef Capellan A. 1700, fih sin Formands Datter, Anne Margrete Helm. Boede længe i Hølse og var sin Formands Capel-

lan. [Succederede 1715]. Blef gift igien siden med en Kiøbmand Henrich Bagers Enche af Faaborg.

Kiærsgaard i Brenderup Sogn.

Hartvig Andersøn Ulfeld skal have forbrudt til Cronen Ore Birch, blef skudt 1534. Hafde Margrete Lange.

Deris Datter Helvig Ulfeld hafde H. Steen Bille til Kiærsgaard, hvis Descendenter siden stedse har eyet det, Søn efter Fader (uden paa en kort Tid 1596, Hans Johansøn Lindenov og Fr. Margrete Rosenkrantz hafde det inde for giæld, og blef udløst af Arvingerne igien) indtil Eric Bille Steensøn, som hafde Fr. Anne Trolle.

Hendes Søster-datter Anne Helena Retz, Jørgen Retz til Vedøe og Mette Trolles Datter, fih

Obr. Friderich Christian Holch. Deres eneste Datter

Anne Holch, fih Obr. Lieut. Christian Gersdorf, som nu besidder Kiærsgaard.

Holsøegaard

blef strax for Krigen 1657 af Jomfrue Mette Friis opbygt af 2 Bøndergaarde, siden beboet og eyet af

Jomfrue Malene Acheleye. Hendes Søster-Søn

Gabriel Bille arvede den efter hende, og soldte den til

Eric Steensøn til Skougaard, Amtmand over Assens og Hindsgaul Amter. [Hans Datter

Barbara Kirstine Steensen, gift med Obrist Mogens Holch til Skougaarde. Hun soldte til

Hr. Anders Andersen Hviid Sogne-Prest i Haarslev og Proust i Schoubye Herret, og hand igien til

..... Bruun.

Hans Bryde, † 1751 d. 9 Julii. Conjux 1. Hr. Hans Schierns Søster i Haarslev, Mette Sophia, som Anno 1738 in Sept. døde paa Tybrind, hvor hand var Forpagter, og er begravet i Ørslev Kirche. Conjux 2. Dorothea Melhoph, som siden 1752 d. 16 Martii kom i Ægteskab med Jacob Wedell, Consistorial-Assessor og Provst Wedells Søn af Muncheboe. Hand blev virkelig Krigs-Raad 1756 d. 13 April].

Skjønt det ikke er min Hensigt at supplere det meget der kan mangle i denne Præstehistorie, skal jeg dog tilføje nogle hidtil utrykte kirkehistoriske Bidrag fra Vends Herred, som lejlighedsvis ere komne mig i Hænde, idet jeg først gjør opmærksom paa det mærkelige Aktstykke, udstedt paa Vends Herreds Ting d. 31 Oktober 1440, som findes trykt hos Jahn, Danmarks politisk-militaire Historie under Unionskongerne S. 511—3, og hvori Herredets Beboere erklære aldrig at ville bære Vaaben uden Tilladelse fra deres Hovedsmand paa Hindsgavl, og at de vilde være Kong Christoffer lydige. Heri have vi nemlig Navnene paa en Del af Herredets Præster fra denne Tid, saasom: Anders Olafsen, Præst i Aspedorp og Bispens Officialis i Vends H., Jens, Præst i Balsløff, Clawes Aluessøn, Præst i Ingesløff, Per Iwerssøn, Præst i Fjælstæthe, Peter Tygesøn, Præst i Why, Laurentz, Præst i Brægendorp, Anders, Præst i Gammelborg, og Niels Jenssøn, Præst, Capellan i Aspedorp.

1.

1504, 21. Oktober. Vidnesbyrd udstedt af Hans Nielsen, Præst i Asperup.

Hans Nielssen soghen prest till Aspedorp oc Nis Hanssen i Borderop gøræ vitherligt oc kiendes for alle met thette wort opne breff, at aar effther Gudz byrdh twsin fem hundredæ paa thet fierdæ, the ølluff twsin jomfrwers dag, wor skicket for oss oc fleræ godhe danne men paa Aspedorp kirkægardh beskeen danne man Clauss Haghenssen gørendes eth spørssmoll till thi danne men, som i Aspedorp soghen boær, som tha till stæde wor, huess them vitherligt wor om then gardh, som ligger i Bøng, som Morthen Anderssen i boer, aff huess gotz then gardh wor kommen aff. Tha fran gick theræ noghræ dannemen, som i for^{de} Aspedorp, soghen boær, som wor Jørghen Nielssen aff Bøngh, Per Hanssen, Jes Tygessen, Per Nielssen i Bøng, oc vinnedæ paa tro oc sanninge, at thet wor them vitherligt, at for^{de} gardh wor her Hierich Knutssens¹⁾ rethæ arff, oc wor vd-

¹⁾ Jeg antager, at her menes Hr. Henrik Knudsen Gyldenstjerne til Iversnæs og Refstrup.

sath for ræth syskens skøfftæ, oc then gardh løstæ her Hierich Knutssen igen aff her Korffeess met sith guldh oc penninge met meræ gotz. Ther effther beddes for^{de} Clauss Hagenssen eth soghen vinnæ oc fick aff viii trofaste dannemen, som wor Nis Hanssen i Borderop, Oluff Michelssen i samme stædh, Hans Anderssen i Bøng, Per Hanssen, Hans Laurissen, Hans Clausen i Medelfar, Per Awssen oc Per Nielssen i Aspedorp, huilke for^{de} viii danne men vtgingæ i beradh oc igen komme, oc vinnedæ samdrægtelig met et mwn hoff, at thi hêrdæ oc soffe, at saa wor vinnedæ for them. Item vinnedæ oc for^{de} viii danne men, at thet wor them oc fulkomelig vitherligt om for^{de} gardh, som forscreff^t staar i alle madhe. At saa wor vinnedæ for oss paa for^{de} kirkægardh, thet vinnæ wi oc met woræ insegelæ trycthæ nedhen for thette breff, gifftet aar oc dag som tiill forne screfuet staar.

Orig paa Papir, med Levninger af Segl, i Kgl. Bibl. Saml. til Adel. Hist. Fasc. 26, blandt Papirer vedkommende Slægten Gyldenstjerne.

2.

1507. Testamente oprettet af en Mand i Middelfart, i hvilket S. Nicolai Kirke sammesteds og dens forskjellige Altere og Præster betænkes.

In nomine domini amen. Ex quo nichil certius morte et nichil incertius mortis hora, primo terre terram et animam Deo, deinceps temporalia iuxta animi felicitatem dispono. Primo Sancti Nicolai kircke vtj Melfar halff delen aff myt huss oc gardb, meth sodan vnderschedeningh ath viij myn fattiigh børn konde tet ygien løsæ for en skielligh peninghe, och enghen andhen. Item vj allne koler til høgæ altar til et altar klede. Item alle myne iernestadebangh oc en ierne lencke til klockestrenghe. Item i sylff schee til Sanctum Mauricium, oc vj foer ibidem, och myn messe bogh ibidem, oc i corporale. Item ad S. Birgittam ett litt løffkar, oc domino Nicolao iiij β. Item ad altare beate Marie virginis iij β, domino Petro haffuer (!) iiij β. Item ad S. Annam iij β, domino Thome iij β. Item ad altare S. Nicolai iiij β. Item ad capellam S. Trinitatis et domino Petro simul j orth rwff. Item domino Michaeli en ny schyortte. Ad altare S. Andree ibidem iij β. Item ad capellam S. Crucis iij β. Item domino Hinrico all then deel, som hand er megh skyldiig vtj myn

thienste, vthen j march scall han giffue Henric Trudssen, oc giffue myne fattiig børn ij ortug malt. Item domino Henrico v korter leysk oc ij alne wew, ut deuotus pro me oret. Item Petro custodi ibidem i gryde, so gode som x eller xi β , oc j faar et j lam eidem Petro, som Jes Klemetsøns arffuinge oc Gretæ Klementz er schuldj meg. Item Hans Clausen myn frende een bijstock, och een ny sardugs trøy. Item Scolaribus j tønne øll, som Mas Olssen er meg plictiig. Item Marinæ Atzerssdotter myn thieneste qwinne meth hennes børn myt hallff buss oc gard meth hummel garde oc hwes til ligger aff rette halt vpp oc nedher for henne lange thieneste oc mødæ, til then sønnder siidæ ligghendes, oc j koo oc j kallff och so mange faar, som ygen ere, oc alt tet tymmer. Thette mit testamentum befaler ieg her Henrick Keldssen, Henrick Trudssen, Per Anderssen, Pouil Grydestøber, Hans Claussen, Per Schriuer y Melfar, ath lade tet vdkomme, som thee wille forsware for Gud. Datum anno Domini millesimo quingentesimo 7mo fferia 3^{ia} valde mane (sic).

Item Marine Atzerssdotter ij myne beste gryder.

Orig. paa Papir med paatrykt Segl i Geh.-Ark., Topograf. Saml., Middelfart Nr. 1.

3.

1516, 9. Juli. Indulgensbrev udstedt af Thomas, Cardinalis Strigoniensis, for Petrus Johannis Bang de Medelfardia, Klerk af Odense Stift (formodentlig den senere Sognepræst i Middelfart, se foran S. 271—3).

Thomas miseratione divina Tit. Sancti Martini in Montibus Sacrosancte Romane Ecclesie presbiter Cardinalis Strigoniensis, Patriarcha Constantinopolitanus, ad Hungarie, Bohemie, Polonie, Datie, Norvegie et Svetie regna, necnon Prussiam, Russiam, Livoniam, Lithuaniam, Valachiam, Slesiam, Lusatiam, Moraviam, Transilvaniam, Sclavoniam, Dalmatiam, Croatiam et Moscoviam, omnesque et singulas regnorum et provinciarum predictorum civitates, insulas, terras atque loca illis subjecta et alia eis adjacentia apostolice sedis de latere legatus, Dilecto nobis in Christo Petro Johannis ¹⁾ dicto Bang de Medelfardia, clerico Ottoniensis

¹⁾ Han hed altsaa ikke Peder Olufsen, som der siges i Gjessings Jubellærere III, 118; den Slægtforbindelse, der sammesteds grundes paa dette Patronymicum, er altsaa ogsaa urigtig.

diocesis, salutem in domino sempiternam. Vite ac morum honestas aliaque laudabilia probitatis et virtutum merita, super quibus apud nos fidedigno commendaris testimonio, nos inducunt, ut te specialibus favoribus et gratis prosequentes illa tibi favorabiliter concedamus, que tuis commoditatibus fore conspiciamus opportuna ac votis tuis, illis presertim per que anime tue saluti consulere possis, et que ex devotionis fervore conspiciamus provenire, nec non diem peregrinationis tue extremum prevenire valeas, favorabiliter annuamus. Hinc est, quod nos te promissorum meritorum tuorum intuitu gratioso favore prosequi volentes, teque a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris et penis a jure vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existis, ad effectum presentium duntaxat consequendum harum serie absolventes et absolutum fore censentes, ac omnia et singula beneficia ecclesiastica sine cura, que preterquam sub eodem tecto obtines, ac cum cura et sine cura que expectas, necnon in quibus et ad que ius tibi quomodolibet competit, quecumque, quotcumque et qualiacunque sint, eorumque fructuum, reddituum et proventuum veros annuos valores presentibus pro expressis habentes, tuis in hac parte supplicationibus inclinati, tecum, ut quecumque duo curata seu alias invicem incompatibilia secularia, necnon duo alia dissimilia vel similia simplicia sub uno et eodem tecto unius et ejusdem ecclesie duntaxat consistentia se invicem et cum dictis incompatibilibus beneficiis compacientia beneficia Ecclesiastica, etiam si alterum eorum cum cura, aut canonicatus et prebende, et tam illud quam incompatibilia secularia beneficia predicta, dignitates, personatus, administrationes vel officia in Cathedralibus etiam Metropolitanis vel collegiatis ecclesiis et dignitates ipse, in eisdem Cathedralibus etiam metropolitanis post pontificales majores seu in collegiatis ecclesiis hujusmodi principales aut due parochiales ecclesie vel earum perpetue vicarie aut talia mixtim fuerint, et ad dignitates, personatus, administrationes vel officia hujusmodi consueverint, qui per electionem assumi, eisque cura immineat animarum, si tibi alias canonice conferantur, aut eligaris, presenteris, vel alias assumaris ad illa et instituaris in eis, recipere et insimul, dummodo sub eodem tecto beneficia hujusmodi, duo canonicatus et

due prebende, aut totidem dignitates, personatus, administrationes vel officia non existant, quoad vixeris, retinere libere et licite valeas, ac tecum, ut ratione quorumcumque beneficiorum tuorum ecclesiasticorum, curatorum seu alias sacros etiam presbiteratus ordines de jure, fundatione, statuto vel consuetudine aut alias quomodolibet requirentium, que obtines et in posterum obtinebis, hinc ad biennium a fine anni tibi a jure concessi computandum ad prefatos sacros etiam presbiteratus ordines te promoveri facere minime tenearis, nec ad id a quoquam invitus valeas coarctari seu compelli aut etiam desuper quomodolibet molestari, ac quod postmodum vel antea si volueris a quocunque antistite catholico gratiam et communionem apostolice sedis habente, extra tamen Romanam curiam residente, quem pro tempore duxeris eligendum, aliquibus tribus dominicis vel festivis diebus etiam extra tempora a jure statuta, dummodo idoneus et sufficiens repertus fueris, ad omnes etiam sacros et presbiteratus ordines alias tamen rite te promoveri facere, ordinarii loci vel cujusvis alterius licentia minime requisita, libere et licete possis auctoritate apostolica, qua per literas ejusdem sedis apostolice sufficienti facultate muniti fungimur in hac parte, tenore presentium de specialis dono gratie dispensamus, tibi que ac eidem antistiti, ut te ad ordines predictos promovere valeat, indulgemus, et insuper tibi, ut in altero beneficiorum tuorum ecclesiasticorum residendo, quoad vixeris, sev literarum studio in loco ubi illud vigeat generale insistendo ad septennium duntaxat, omnes et singulos fructus redditus et proventus quorumcumque beneficiorum ecclesiasticorum cum cura vel sine cura etiam ut prefertur qualificatorum, que in quibusvis ecclesiis sive locis obtines et in posterum obtinebis, cum ea integritate, quotidianis distributionibus duntaxat exceptis, libere percipere et habere valeas, cum qua illos perciperes et haberes, si in eisdem ecclesiis sive locis personaliter resideres, et ad residendum in eisdem minime tenearis, nec ad id a quoquam invitus valeas coarctari sev compelli, aut desuper quomodolibet molestari; nec non tibi, ut aliquem presbiterum idoneum secularem vel cujusvis ordinis regularem in tuum possis eligere confessorem, qui vita tibi comite in casibus sedi apostolice reservatis, preterquam offense ecclesiastice libertatis, criminum heresis ac rebellionis et conspirationis in personam vel statum

Romani pontificis sev sedem apostolicam predictam, falsitatis literarum apostolicarum supplicationum, commissionum, invasionis, depredationis, occupationis aut devastationis terrarum et maris Romane ecclesie mediate vel immediate subjectorum, offense personalis in Episcopum vel alium prelatum, prohibitionis devolutionis causarum ad Romanam curiam, delationis armorum et aliorum prohibitorum ad partes infidelium, ac aliorum delictorum in Bulla, que Rome in die Cene domini legi consvevit, comprehensorum, semel duntaxat in vita, in aliis vero quotiens fuerit opportunum, confessione tua diligenter audita, pro commissis tibi debitam absolutionem impendere et injungere penitentiam salutarem, necnon vota quecumque ultramarine visitationis, liminum apostolorum Petri et Pauli ac Sancti Jacobi in Compostella, castitatis et religionis votis duntaxat exceptis, in alia pietatis opera commutare valeat, quodque idem confessor, quem duxeris eligendum, omnium peccatorum tuorum, de quibus corde contritus et ore confessus fueris, etiam semel in vita et in mortis articulo plenariam remissionem tibi in sinceritate fidei, unitate sancte Romane Ecclesie, ac obedientia et devotione sanctissimi domini nostri Leonis pape decimi et successorum suorum Romanorum pontificum canonice intrantium persistenti auctoritate apostolica prefata concedere possit, sic tamen, quod idem confessor de his, de quibus fuerit alteri satisfactio impendenda eam tibi per te, si supervixeris, vel per alios, si forsan tunc transieris, faciendam injungat, quam tu vel illi omnino facere tenearis vel teneantur, ut prefertur. Postremo vero ut liceat tibi habere altare portatile cum debitis reverentia et honore, super quo in locis ad hoc congruentibus et honestis sine tamen juris alieni prejudicio, etiam antequam elucescat dies, citra tamen diurnam lucem, cum qualitas negotiorum pro tempore ingruentium id exigerit, ita tamen quod id tibi aut sacerdoti taliter celebranti ad culpam nequeat imputari, et si ad loca interdicto Ecclesiastico ordinaria auctoritate supposita declinare contigerit, in illis clausis januis, excommunicatis et interdictis prorsus exclusis, non pulsatis campanis, et submissa voce in tua ac familiarium tuorum domesticorum presentia, dummodo tu vel illi causam non dederis aut dederint hujusmodi interdicto, nec id tibi aut illis contigerit specialiter interdicti, missas et alia divina officia per te ipsum, si presbiter fueris, celebrare, aut per

presbiterum vel alium sacerdotem idoneum secularem vel cujusvis ordinis regularem celebrari facere possis et valeas, ac ut quorumcumque utriusque sexus parrochianorum tue cure ratione, quorumcumque parrochialium ecclesiarum aut aliorum beneficiorum ecclesiasticorum per te pro tempore obtentorum commissorum, confessionibus eorundem diligenter auditis, ipsos et eorum singulos ab omnibus et singulis eorum peccatis, excessibus, criminibus et delictis, dummodo talia non sint, propter que sedes apostolica sit merito consulenda, quotiens fuerit opportunum, ordinarii loci vel cujusvis alterius licentia super hoc minime requisita, per te ipsum absoluere et pro commissis penitentiam salutarem injungere libere et licite possis et valeas, auctoritate et tenore similibus indulgemus. Et nichilominus dilectis nobis in Christo preposito Tofftensi et decano Ripensi nec non reverendi in Christo patris, Dei et apostolicæ sedis gratia Episcopi Ottoniensis officiali in spiritualibus generali per presentes mandamus, quatinus ipsi vel duo aut unus eorum per se vel alium seu alios facient auctoritate apostolica prefata fructus, redditus et proventus predictos tibi vel procuratori tuo tuo nomine juxta indulti de illis percipiendis in absentia hujusmodi tenorem integre ministrari, non permittentes te per locorum ordinarios sev eorum in spiritualibus vicarios vel officiales sev dictarum Ecclesiarum capitula et quosvis alios ad residendum interim in eisdem ecclesiis sive locis compelli, aut alias contra hujusmodi nostre concessionis tenorem quomodolibet molestari, contradictores auctoritate apostolica supradicta per censuram Ecclesiasticam ad hoc compescendo, non obstantibus si in eisdem ecclesiis sive locis primam non feceris residentiam personalem consuetam ac felicitis recordationis Bonifacii pape viii constitutione, per quam concessionem de fructibus percipiendis in absentia hujusmodi sine perfunctione temporis fieri prohibentur, nec non generalis concilii, et quibusvis aliis constitutionibus et ordinationibus, nec non Ecclesiarum, in quibus beneficia hujusmodi forsitan fuerint juramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, etiam si de illis servandis et non impetrandis literis apostolicis contra ea, aut ab alio vel aliis impetratis aut quovismodo concessis non utendo, tu per te vel procuratorem tuum prestiteris hactenus vel in posterum te prestare contingerit

forsan juramentum, contrariis quibuscunque, aut si locorum ordinariis necnon capitulis prefatis vel quibusvis aliis ab eadem sit sede indultum, quod canonicos et personas ecclesiarum suarum civitatis et diocesis, etiam in dignitatibus, personatibus, administrationibus vel officiis hujusmodi constitutas per subtractionem proventuum suorum, beneficiorum ecclesiasticorum, aut alias compellere valeant ad residendum personaliter in eisdem, sev si locorum ordinariis ac capitulis predictis vel quibusvis aliis communiter vel divisim ab eadem sit sede indultum, quod canonicis et personis ecclesiarum civitatis et diocesis predictarum etiam in dignitatibus, personatibus, administrationibus vel officiis hujusmodi constitutis et in illis non residentibus, aut qui in eis primam non fecerint residentiam personalem consuetam, fructus, redditus et proventus suorum beneficiorum ecclesiasticorum in absentia sua ministrare minime teneantur, et ad id compelli, aut quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint, per literas Apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem et quibuslibet aliis privilegiis, indulgentiis et literis apostolicis generalibus vel specialibus quorumcunque tenorum existant, per que presentibus non expressa vel totaliter non inserta effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri, et de quibus quorumque totis tenoribus habenda sit in nostris literis mentio specialis, Proviso quod incompatibilia ac sub eodem tecto consistentia beneficia hujusmodi debitis propterea non fraudentur obsequiis et animarum cura in eis, si qua illis imminerebit, nullatenus negligatur, sed in beneficiis, quorum fructus te in absentia percipere contigerit per bonos et sufficientes vicarios, quibus de beneficiorum eorundem proventibus necessaria congrue ministrentur diligenter exerceatur cultus divinus, ac illorum et sub eodem tecto consistentium beneficiorum predictorum supportentur onera consveta. Et ne, quod absit, propter hujusmodi gratiam sive concessionem eligendi confessorem reddaris proclivior ad illicita in posterum committenda, volumus, quod si a sinceritate fidei, unitate dicte Romane Ecclesie ac obedientia et devotione prefati domini nostri Pape et successorum suorum canonice intrantium desisteres, aut ex confidentia ejusdem concessionis vel remissionis aliqua forsann committeres, remissio et concessio hujusmodi et quoad illas dumtaxat presen-

tes litere tibi nullatenus suffragentur. Et quod indulto celebrandi sev celebrari faciendi ante diem parce utaris, quia cum in altaris officio imoletur dominus noster Jhesus Christus Dei filius, qui candor est lucis eterne, congruit hoc non noctis tenebris sed in luce fieri. Datum Strigonii anno incarnationis dominice millesimo quingentesimo sextodecimo, septimo Idus Julii. pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini Leonis divina providentia pape Decimi anno quarto.

Afskrift i Untv.-Bibl., Mscr. Barthol. Tom. VIII p. 43 sq.

4.

Tvende Optegnelser om det Gods, som Hr. Henrik Knudsen Gyldenstjerne gav til kirkeligt Brug.

Item her ffyndis the riegiester vti paa thett guodtze i Ffyen, som Her Hendrik Knudsøn gaff till kyrcker och klosther¹⁾).

a.

Item thet godtz ssom laa tiill s^{te} Hans kloster y Onsse, ffor en daglig messe, som skulle hollis ffor her Knwd Henricsen — alter²⁾).

Er v gorde wdy Lyngbytorp y Lwnneherrith.

Item iii gorde y Møllerup wdy Barlesse sogen y Bogherrit.

Item iiii gorde tiill Husby kircke.

Item thet godtz som laa tiill hillig kors kappell y Melfar.

Thii erre xv gorde tiill sammen.

b.

Till Husby presthe gordth i Vendtzherridth.

Item Jorgen Sørrenssen y Hugen vi erti bygh, i for, i lam, ii ges, ii henss.

Item Jørgen Matssen y Tellerop iii mark.

Item Erick y Vlfro iii marc.

Item Niels Langh y Hynderup i halff t^e smør.

Item Jens Marcurssen y Basløff i erti bygh.

¹⁾ Denne Overskrift findes paa et Omslag, hvori er indlagt to Sedler, skrevne med forskjellige Hænder, hvorpaa det nedenstaaende findes optegnet.

²⁾ Dette Ord findes tilføjet bagefter, uden at man ret ser Forbindelsen, hvori det staar med det foregaaende.

Bogherridt.

Item iii gaarde heder Møllerop i Barlæsse soghen, skyller x marck till sancti Hanssis klosther y Othensse.

Lunde herridt.

Item fem gorde Lynbytorup, iiii skyller huer iii orti bygh och i otingh smør, och huer x sk^r hauffre for Haun skouff, och then ene gordth i p^d bygh, x sk^r hauffre och smaa redsell, thenne skyldt tager en presth oppe paa sancti Hanssis kergordt y Othensse.

Hellitrefoldighedtz capels gods y Medellfar.

Item førsth proustgaardhen y Medellfar, som her Peder vdi bodhe.

Item vi gardhe y Voldby, huer skylder vi orti bygh, i faar, i lam, ii ges, ii høns.

Item iii gaarde y Rygill.

Item i gaardth y Boryngh, skyller i p^d bygh.

Item Per Anderssen y Aa Heyrop giffuer i halff t^e smør.

Item liger ther och nogit gods till eth alter y Assens.

Item en ødhe jordth y sancte Hanssis soghen y Othensse.

Item iii gaarde y Feirop skyller ix orthi korn till sorte brødre y Othensse.

Item gaffue myn mordfaader tiill Ortthe kircky iiii gorde, som icke flyndes y thete register ¹⁾).

Gamle Optegnelser i Kgl. Bibl., Saml. til Adel. Hist. Fasc. 26.

5.

1541. Mattis Møller, Sognepræst i Husby, tilstaar, at han af Hr. Henrik Knudsen Gyldenstjerne var forlenet med sit Embede.

Jeg Mattis Møller sogne prest till Husby kerke gør vittherlich i thette myt offne breff oc egen handskreft, at jeg bekender oc tilstar for alle neruerindes oc komendes, at jeg haffuer Husby kerke oc prestegord oc thee tiennere, som er till for^{no} kerke oc prestegord, aff strengh rydder her Henrick Knutssen oc hanss kiere hostru ffrue Karine, hues sielle Gud nade till euig tidh,

¹⁾ Denne Notits er skreven med den samme Haand, som Paategningen paa Omslaget, der her er sat som Overskrift.

oc siden efter theres død ffor^{ne} kerke, prestegord oc tiennere haffuer hafth aff theres erlighe børn, huer wed theres naffuen, oc aff ingen anden, huerken rider ellder ryder mentz mendh ellder nogen anden i noger mode, gysselig eller verselig. At saa er i sanhed, trækker jeg myt ynzegell neden ffor thette myt offne breff. Skreffuit i Husby prestegord mdxli.

Orig. med Spor af Segl i Geh.-Ark., Topogr. Saml. Husby Nr. 2. Udenpaa er i nyere Tid skrevet Aarstallet 1540, men i Dokumentet selv staar, ret beset: 1541.

6.

Kgl. aabent Brev af 19de November 1594, hvorved det tillades Hr. Sone Lauritzen, Sognepræst i Middelfart, aarlig at oppebære 6 Pund Korn af Kavslunde Kongetiende til Hjælp til sin Underholdning.

Udkast i Geh.-Ark., Topograf. Saml. Medelfart Nr. 6.

7.

1632. Tre Aktstykker om Foreningen af Brenderup og Ore Sogne (om hvilken Sag flere Oplysninger findes hos Vedel Simonsen, Bidrag til Rugaards Historie. II, 1, 103. 109—11. 114—6. 130).

a.

Wy effterschreffuen Anders Bille thill Dambzbov, kong. Maytztz befallingsmand paa Rugardt, Gregers Krabbe thill Thorstedlund, kong. Maytztz befallingsmand paa Hindzgaffll, och Hanss Michellssenn, superintendent offuer Fyens stieft, gjør witerligt, att epter som eilig och velbiurdige mand Laurtz Linndenov thill Orregaard, kong. Maytztz befallingsmand paa Aarhusgard, haffuer oss thillkiendegieffuet, huorledez efter at sogenpresten til Ore och Brenderup soggener, her Knud Erichsen, var ved døden affgangen, haffuer hand epter ordinantzenn kaldet en anden welerd personn i hans sted igien, nemblig Madtz Huidt, connecter i Roschildt scholle, och der paa giffuet hannom itt loughligt kaldzbreff, huilchet hand med threi aff di beste sognemend i Ore och en aff Brenderup sognen, som aff mennigheden thill kaldzmand var vdneffnedt, sampt herredtzprousten i Schoubyherred haffde beseglet, och formenner derfor, samme kaldzbreff ved magt at skulle blieffue, efterdi Ore sogen var hoffuet sognen och Brenderup des annex, och fierre kaldzmand aff Ore och en aff

Brenderup med herredtzprousten hafde beseglet, och kaldet icke derfor at kunde sueckis; begierrendis, att wi effter kong. Maytztz naadigste forordeningh wille forhielpen den part thill rette, som best føye kunde haffue, effterdi dett var fuld offuer sex vgger siden for^{ne} sogenprest var dødt, att ehrlig och welb. mand Erich Bille thill Kiersgaardt och Niels Boldewin i Schoffhøyerup det iche wille sambtoche, men med nogelle andre Brenderup sogennmend wille haffue thill sogenprest en andenn personn wed naffuen her Laurtz Nielssen cappelan i Ottense. Daa haffuer wi idag, som ehr den 17 Julli, wdi Brenderup for oss beschichett begge thuestige partter sampt mennige sogennmend aff Ore och Brenderup sogen, paa det vi entten i mindelighedt kunde dennom forligq eller ved domb atschielle. Och daa i rette møtte welbe^t Laurtz Lindenov sampt Ore sogennmendt saavellsom di bønder aff Holsoe, der ligger wdi Brenderup sogen, paa denn enne side, och fremblagde for dett første kong. Maytztz. naadigste forordening om Brenderup sognens annexering till Ore sogenn, datieret Frederichsborre slott den 21 Marts anno 1620, lyden dis som effterfølger: Wii Christian den fierde med Gudtz naade Danmarchis, Norges, Wendes och Gottes konning, hertugh vdi Sledzvigh, Holsten, Stoermaaren och Dittmerschenn, greffue vdi Oldenborrig och Dellmenborst, gjør alle vitterligt, att epter som oss elsch^e her Knud sogennprest thill Ore sogenn vdi wort land Fyen, vdi Orebierch, vnderdannigste oss haffuer for nogenn thidt siden supplicieret, beklagendis offuer sit kaldz ringehedt, och sig iche der aff at kunde vnderholde, baade formedelst att hand haffuer ingenn prestegard, som andre sogenprester her vdi riget, saa och formedelst wor och cronns anpart thiender aff for^{ne} soggen, som hans formandt saa well som hand langsommelig tiidt haffuer nydt och bechommed, waar hannom, dog ved loug och dom, for nogenn tiidt siden, oss och cronnen at følge, fra wondenn, och wi daa paa samme hans vnderdannigste ænfourdering naadigste wed worris missiue laadett befalle oss elsch^e Marckor Bilde thill Huidtkield, wor mand thienner och befallingsmand paa wor gaard Rugard, och doctor Hanns Michelssenn, supperintendent offuer Fyens stefft, att dee schulle forfaarre, och sig emod oss ehrklerre, om der ved for^{ne} Oresogen iche laae noget enlig prestekaldt, huis sogenprest kunde werre en be-

dagede mand, att naar hand wed døden affgick, daa samme kaldt at kunde forennes och annexieris med for^{ne} Orre sogen. och begge sogener siden aff for^{ne} her Knudt och hans epterkommer, sogenepræster wdi Orre sogen, betiennes. Huilchen worris naadigste befalling de ochsaa wdi all wnderdannighedt haffuer epterkommed och sig emod [os] ehrklæred, att Brenderup sogen ligendis wdi Wendtzherred iche langt fra for^{ne} Orresogen, huis sogenepræst ehr en megett bedagede mand, bequemelligen kunde annexieris thill for^{ne} Ore sognen: daa haffuer wi naadigst for gott ansiætt och forordnedt, och nu med dette wort obne breff for gott ansiætt och forordne, att nar denn gammelle bedaget sognen præst thill for^{ne} Brenderup sogen ved døden affgæhr, daa forskreffne Brenderup sognen ligendis wdi for^{ne} Wendtzherred altidt der effter att schulle werre annexieret thill for^{ne} Ore sognen, och aff Ore sognens sogenepræst, denn som nu ehr eller her effter kommendis wordet, betiennes, dog for^{ne} soggene præst wdi Orre sogen att werre friet for at boe och residere wdi Brenderup sognen, om hans leglighedt sig der bedere kand falde, effterdi hannnd haffuer ingen residens wdi Orre sogen; forbydendis alle och en huer, geistlig eller werdzligh, for^{ne} her Knudt eller hans epterkommer sogenepræster wdi Ore sognen, paa for^{ne} Brenderup sogen att bekomme och nyde, naar den gamle beledede soggene præst der sammesteds weed døden affgæhr, och epter som forskreffuet staar, att hindre eller wdi nogen maade forfangh at giørre, wnder wor høyllæst och naade. Giffuet paa wort slott Frederichsborig den 21 Marts anno 1620, wnder wort zegenett. Christian. Som samme kong. forordning i sigh selff formelder. Dernest fremblæde et kaldzbreff aff herredtzprousten och 5 fuldmægtige kaldz-mend besegellet, datierret Orre kærcke den 18 Juni 1632, lydendis ord fra ord som epter følger: Wi epterschreffne Erich Billede thill Kiersgard, Laurtz Linndenov thill Oregord, kong. Maytz befallingsmand paa Aarhusgaard, Laurtz Nielsenn wdi Ore, Hanns Pederssen vdi Orebierch, Jørgenn Hannssen vdi Schørstrup, Niels Boldevin wdi Høyrup och Jørgen Ibssen vdi Brou, kiendes och her med for alle witterlig giør, att aar 1632 den 3 Juni bleff vi wdneffned aff mennige sogen mend vdi Orre och Brenderup sogne, siden der epter vaar wi forsammet den

18 Juni vdi Ore kierke med hederlig och vellerde mand her Laurtz Jespersen proust vdi Schoubyherred, att raadslaae och handelle om en schichelig och gudtfrygtige lerdmandt at keisse och kalde thill voriz pastor och selgesørger, eftersom Gudt allermegtigste voriz førge sogen prest, nu s. medt Gudt, her Knudt Erichssen ved denne thimmelig dødt fra denne werden haffuer kaldett, saa haffuer wi vdi denne hellige threjfoldighedtz naffuen, efter som bønn thill Gudt allermegtigste for kaldet gangen ehr, baade paa vorriz egen och mennige sognen folchiz weggen vdi begge for^{ne} sogener, vocert, kaldett och vdualdt, och nu med dette wortt obne breff vocere, kalde och vduæige hederlig och vellerd mand Madz Huidt connector vdi Roudtschildt domb-scholle, her epter att werre voriz rette pastor och selgesørger thill forskreffne Ore och Brenderup soggener, och naar for^{ne} hederlig och vellerdt mand Madz Huidt aff hederlig och høyelerdt mandt doctor Hanns Michelssen, superintendent offuer Fyen stieft, thill same soggene at betienne bliffuer kient duellig och døgtig, thill med paa kong. Mayttz wegne aff worris lennsmend bechomme confirmadz, och der epter blieffuer ordineret, daa loffuer och thillsiger vi paa vorris egen och mennige sognen folchis weggene, vdi forskreffne Ore och Brenderup sogener, att ville holde och kiende hannom for vorris rette pastor och sellsørgere, giørendis och gieffuendis hannom thill goede reede thiende, offer och alt andet rent och rettighed, som vi efter kong. Maytz ordinadz hannom pligtig och schyldig ehr, och som vi aff aareldz thidt hans formendt sogeneprester giortt och gieffuet haffuer, dissligste at beuise hannom all den thillbørlig ehrre och lydighedt vdi sitt prestelig embede och kaldt, som vi hør och bør at giøre, och som vi ville ansuarre och verre bekiendt, imeden och ald den stundt hand sig imod os schicker och forholder vdi lerdomb och leffnedt, som en ehrlig gudfrøgtige sogene-prest och sellesørgere emod sin thillhører och sogenefolch eygener och bør. Thill ydermeere vindisbyrdt och stadtfestellse, att dette saa vbrødenligt holdis schall, haffuer wi med prousten worris segenetter her neden thrøgt. Actum anno et die vt supra. Som samme kaldzbreff i sig selff formelder. Desligste fremblagde welb. Laurtz Linndenov Hoelse bymendez schrefftelig bekiendelse, vnder dieris segeneter och boumerk. Datieret Holsøe den 22

Juni 1632, saaleedis lydendis: Wi epterschreffne Anders Hanssen i Holsee, Rasmus Dennesen, Niels Ibssen, Peder Rasmussen, Niels Hanssen, Anders Rasmussen, Jens Poffuelsen, Jens Erichsen, Søffren Jennssen och Berttell Knudzen ibidem, kiendis och gjør witterligt, att eptersom vorris förrige sogene herre, s. her Knudt Erichsen, vedt den thimmelig dødt ehr heden kaldet, saa vi igien forsaarsages en anden døgtig person vdi hans stedt [at vduælge], saa thør vi iche wnderstaae oss wdi nogen maade eller will nogen anden prestemandz person thill worris sogneprest samtøcke, end som allereede aff Ore sogenmendt och aff Jørgen Ibssen i Brohe paa worris wegene kaldett ehr, effterdi kongl. Maytt. vor allernaadigste herre haffuer forordenet vedt hans vdtgieffuene breff, att huilchen prest som kaldis thill Ore sogen, schall betienne Brenderup sogen, och epterdi Brenderup sogen vdi slig made vnder Ore sogen ehr annexiert, thør vi os iche wnderstaae eller will der emodt at (!) os sammen binde eller indueckelle, men vnderdannigste will werre fornøytt med den person, som thill Ore sogen och aff Jørgen Ibsen i Brohe paa vorris wegne, effter høyebe^{tt} kong. Mayts forordening kaldett ehr. Dess thill windishyrdt haffuer vi thrøgt vorris segeneter her neden paa, eller schreffuet vorris boumercher. Och giffuer vi thuende neruerendis worris naboer fuldt magt, dett paa worris wegne at indlegge for retten paa Vendzherredz thing och andre steder, hvor behoff giøris. Actum Holsee den 22 Juni 1632. Som same schrefftelig bekiendelse i sig self formelder. End fremblagde velb. Laurtz Lindenov sitt schrefftelig forsett, lydendis ord fra ord, som epter følger: Efftersom ieg haffuer wered forarsagett att laade i rette steffne Erich Bilde thill Kiersgard, Niels Boldevin vdi Schoffzhøyrup, med flere aff Brenderup sogenmendt, for det di dennom fraholdet haffuer at kalde och anname thill prest thill Brenderup sogen at betiene den person, som thill Ore sogen kaldet ehr, sampt aff Jørgen Ibsen i Broe paa nogele Brenderup sogen mendz vegne, och epter som hand haffuer sitt kaldz breff forsejlet aff flere kaldz mendt och aff prousten i Schobyherredt, och kong. Mayt. vdi hans vdtgieffuene breff, datteret Frederichsborig slott den 21 Marts anno 1620, naadigste haffuer for gott ansiett och forordenet, att Brenderup sogen thill Ore sogen schall verre annexieret och betiennes med den prest,

som thill Ore sogen kaldet ehr och her epter kaldett worder. Efter forberørte leglighed setter ieg. i rette, som Ore sogen i saa maade iche bør at agtis for hoffuett sogenen, och om den person, som kaldett ehr, nemblig hederlig och vellerdt mand Madz Huidt, conregtor vdi Roudschill domscholle, icke bør at annamis och verre prest thill Brenderup saa vell som thill Ore sogen, och samme for^{no} sogen, sogeners thienner och allmouer at giffue hannom dieris thinde och offer, som dett epter kong. Mayt. ordinandz, resses och forordining med des leglighed dieris sogeneprest pligtig ehr, och er der paa domb begierendis. Aff Oregardt den 17 Juni 1632. Laurtz Lindenov egen handt. Som samme forsett i sig self formelder. Dernest bleff Jørgen Ibsen i Brohe thillspoert, om handt første gang bleff vdualdt thill kaldzmand aff Brenderup sogenmendt, hoerthill handt suarde jae, och berette ydermere, att der hand icke wille samtøcke den person, som velb. Erich Bilde med di andre Brenderup sogenmend vilde kalde, (daa ginge di hannom forbej och thog en anden kaldzmand i hans steedt, som waar Jørgen Jenssen i Føllestedt, velb. Erich Bildes bunde, huilchen berettening M. Peder Michelsen, proust i Wendzherredt, med sin missiue staadfestede, at dominica 1 trinitatis bleff vdneffnede fierre kaldzmendt i Brenderup sogen, iblant huilche waar Jørgen Ibssen i Brohe, men dominica 4 trinitatis da haffde de en besegellede magt, i huilchen waar anttegnedt fierre kaldzmend, hoer for^{no} Jørgen Ibssen war wdlugt, som same missiue ydermeere formelder. Anders Jacobssen, substitut i Brenderup sogen, beschreff det samme och sagde, at hand første gang tegned Brenderup sogenz kaldzmend, som bleff vdtagen i proustens neruerelsse, iblant huilche wor Jørgen Ibssen i Brohe etc. Der emod at suare loed velb. Erich Bilde och Niels Boldewin fremlægge dieris schrefftelig forsett, vnder begge dieris hender, lydendis som epter følger. Erich Bilde thill Kiersgaard paa min egen och bøndernis wegene i Brenderup sogen boendis, Niels Boldewin i Høyerup, suar emod de goede mend, erlig och velb. Anders Bilde thill Dambzbov, Gregers Krabbe thill Thorstelundt och docter Hans Michelsen, beschop offuer Fyen stiefft, haffde saa kortteligen vdgieff[uet] steffning paa en halff dags respit och thidt at møde i Brenderup kierke, att suarre emod erlig och velb. mand Laurtz Lindenov

thill Oregardz beschyilling, och nu ehr meste partten aff di beste sogenmend i herschabs forfaldt forreyste thill Juelland. Først som wi beschyldis, at en thid efter sex vger fra holtte os efter her Knudt Erichssens dødt, prest her i Brenderup, war weed døden affgangen, at kalde och anname den person, som i Ore sogen berettis kaldet ehr, och der kaldz breff bekomed besegelet, formenne vi ej nochsom nyagtige, mendt emod kongelig kierche ordinandz i det niende, iche eller wi wide oss were thillsagt, huad dag de aff Ore bierch och sogen med dieris prouste wille kalde, och huad steed, at wi der thill kunde laade thilberligen suare, di meste Brenderup sogen folch och wi iche behagede hans predechen, eller wilde kalde den person, som i eders steffning formelder, ved naffuen Madz Huidt, och formenner Brenderup sogen bør at werre it hoffuet sogen, efterdi ther er prestegarden, och fast større och beder sogen end Ore, och bidtill well det største agtis och best offuergaaehr det ringste; thill med iche vor naadige herre konnings breff, beneffnede her Knudt prest thill Ore epter sin beretning forhuerrfuet, lyder at Ore sogen haffuer Brenderup sogen behoff for sin ringhedt skyldt schulle werre hoffuet sogenet, och setter derfor i rette och formenner, det kald, prousten i Schoubyherred med di andre Orebierche sogenmendene haffuer vdgieffuen, iche nochsom loulig, derfor och bør att werre magtesløst¹). Belangendis det wi aff Brenderup sogen begiert en anden prest, ved naffuen her Laurtz Nielssen, fød i Odensee och der weret nogen aardt affgangen mester Poffuells medthienner i sin suaghedz thidt, thill hand døde, haffuer wi vdi Brenderup sogen, inden di sex vgers dag vaer forløbbenn, vdi Brenderup kierche begiert af vorris herredz proust M. Peder Erboe wille med werre oss, at beneffnede her Laurtz motte kaldis, daa hand der wdi wegret sig, fordi formentis, den i Ore kaldt war, som oss siunnes vret. Derfor och wi wor naadig herre och konning derom haffuer wnderdanigste thillsend vorris schrefftelig begiering om hoffuet kaldet Brenderup at werre och blieffue, epterdi formenttis, efter hanns naadigste breff, det ringeste sogen Ore, och sogenefolchet der i bierchet och Oregardz thienner wille hollet for hoffuet sogenett; her paa

¹) I det foregaaende er aabenbart flere stilistiske Fejl.

wi med Gudz hielp hans kongelig Mayt. sille (!) suar formoude med woris boed; hans kongelig Mayt. ehr heden forreyt nogen dage siden. Huilchett worris berettening och forsett wi gierne begiere maa ansies och sagenz leglighedt, och det maa paaschrieffues och indferris, om noget her omb aff forschreffne goede mend kiendis, dømmendes [worder] eller gieffues beschreffuen. Datum Kiersgard den 11 Juuli anno 1632. Erich Bilde Stienssen, egen hand, Niels Boldewin, egen handt. Som samme forsett i sig self formelder. Dernest bleff fremblagt Brenderup sogenmendz schrefftelig bechiendelse, wnder dieris Zegenetter och boumerche, saa lydendis: Vi eflterschreffne Christen Anderssen, Olluff Pederssen, Niels Jørgenssen, Niels Rasmussen, Jørgen Oluffssen, Poffuell Knudsen, Knud Jenssen, Thommes Albredsen, Peder Schreder, Margret Mouridzis, Peder Jensen, Steffuen Gregerssen, Jørgen Smed, Anders Knudssen, Niels Offerssen, Hans Martenssen, Niels Laurtsen, Oluff Hanssen, Jep Offuersen, Christopher Michelssen, alle wdi Brenderup, dissligeste Søffren Rasmussen, Peder Anderssen, Jørgen Anderssen, Rasmuss Pederssen, Rasmus Jenssen, Rasmus Knudsen, Morten Møller i Kjørstrup, Knud Fallsen i Thuiholt, Hans Anderssen och Madz Gregerssen i Grarup, Michel Jørgenssen, Peder Jørgenssen, Knud Jesperssen, Jens Morttenssen, Hans Jørgenssen, Niels Anderssen, Hans Poffuelssen, Jørgen Ibssen, Jørgen Jensen, Rasmus Niels- sen och Jørgen Hanssen i Fyllested, Jep Jenssen, Laurtz Hanssen, Hans Henderichssen, Madz Jørgenssen, Laurtz Hanssen Krafft, Niels Berttelssen, Peder Jørgenssen, Laurtz Niels- sen, Niels Pederssen, Niels Bøderhoe, Marquor Jenssen, Hanns Hanssen, Søffren Pederssen, Jørgen Christenssen, och Hanns Weffuers- sen i Broe, Niels Oluffsen och Laurtz Hansen i Schoffhøyrup, Jens Marquorssen, Hans Pedersen, Erlanndt Nielsen, Søffren Hanssen, Knud Pedersen, Michell Jørgenssen, Laurtz Knudssen, och Jørgen Rasmussen i Aahøyrup, och Henderich Hanssen paa Warberig, kiendis och gjør vitterligt for alle med dette worris obbene breff, at aard efter Gudz byrd 1632 Fredagen den 22 Juni waar vi wdi Brenderup kierche, och efterdi vorris sogene- prest s. her Knudt Erichssen fiere eller femb vgger forleden ved døden ehr affgangen, daa haffuer wi samptligen offuer- schreffne efter kong. Mayt. forordening thillsteede thrende per-

sonner at laade sig hørre for oss her wdi Brenderup kierche, vdaff huilche thrende wi haffuer wdualdt och nu med dette vortt obne breff vduelge denne hederlig och vellerd mandt, her Laurtz Nielssen cappelan thill wortt fru kierke wdi Odensee, och hannom sambteche wi kaldet at anname, effterdi handt thill foren aff bispen och di høylerde examenieret och offuerhørtt, saa vi met Gudz hielp formoude, for^{ne} her Laurtz well schall kunde forstaae mennigheden thill Gudz ehre, och enhuer aff oss thill sallighedz forfremmelse. Daa haffuer wi offuerschreffne, huer serdiellis thill vindisbyrdt thrøgt wortt segeneter her neden for, och wi som iche haffue segenetter, self schreffuet worris seduanlig merch med egen hender, och en thill widere stadfestelse haffuer wi giffuet welb. Erich Bilde, som och disse fiere danne- mend, Niels Boldewin i Schoffshøyrup, Jørgen Rassmussen och Jørgen Jenssen Paasche i Fyllestedt, woris fuldmangt, for^{ne} her Lauritz Nielssen at elegiere och vduelge, och wille vi huer for sig werre dennom dett gestendig, och suare der thill, hoer behoff giørris. Actum ut supra. Som samme schriftelig bekiendelse i sig self formelder. Bleff ochsaa fremblagt thuende sedeller, den enne proustenn i Schoubyherred, den [anden] her Laurtz Nielssen Cappelan i Ottense, hoer med di wnschyller dieris frauerelsse, formedelst dieris thienneste, de haffue at forrette. Daa epter thiltalle och giensuar och denne sags leglighedt, och effterdi wi [icke] kunde disse thuestige parter i mindelighed forlige, saagde wi saaledis aff for retten, att effterdi kong. Mayt. naadigste haffuer forordened, att Brenderup sogen schall werre annexieret thill Ore sogen, och aff Ore sognepresten, den som nu ehr eller her epter komendis worder, betiennes, hoer vdaff wi iche andet kunde ehragte, end att Brenderup sogen bør at holdis for et hoffuet sogen, och bemelte Laurtz Lindenow med threi andre fuldmegtige kaldzmend i hoffuet sogenett och en wdi annexet med proustenn wdi Schoubyherred, hoer hoffuet sogenet ehr beleggendis, haffuer giffuet Madz Huidt, conregtor wdi Rouschilldt scholle, kaldzbreff, och det samptligen besegellet, men for^{ne} Erich Bilde medt de fleste i Brenderup sogen will haffue en anden person wed naffuen her Laurtz Nielssen, cappelann i Ottense, dog ingen besegellede kaldzbreff hannom meddiellet, hoer vdoffuer folchett haffuer ingen sogneprest haft fuld offuer sex

vgger, kunde wi iche andet kiende, endt for^{no} Madz Huidt, som aff femb fuldmechtige kaldzmend samt herredzprousten ehr kallet, best føye hafuer, och bør at blieffue en soggene prest thill Ore och Brenderup sogener, saa frembt handdt efter ordinanden kand kiendis dullig och bequemb baade wdi lerdomb och leffnett, dett hellige prediche embede att forstaae. Thill witterlighedt haffuer wi throgt worris seggenetter heneden for. Actum die vt supra.

Samtidig Afskrift i Kgl. Bibl. Saml. til Adel. Hist. Fasc. 17. Nr. 58.

b.

Annders Bille thill Dambzbov, kong. Maytz befallningsmand paa Rugard, Gregers Krabbe thill Thorstedtlundt, kong. Maytz befallningsmand paa Hindzgaffll, Hanns Michellssen superintendent offuer Fyens stiefft, Giøre vitterligt, at epter som wi haffuer bekommedt kong. Maytz vor allernaadigste herris missiue, datterit Gløchstad den 19 Juuli 1632, formellendis, att efftersom høyste bemelte kong. May. nogen thidt forleeden haffuer for gott ansiett, Brenderup och Ore sogener wdi Fyen leggendis att schulle thillsammen necteris och aff en prest betiennes, och hanns kong. Maytt. vnderdanigste forberettis, at der epter den prestes affgangh, som samme sogener allerede samptligen nogen thidt haffuer forrestaaedt, sig irring och thuiest begiffuer, huilchett for hoffuet soggenet och huilchet for annexit bør at holdditz, huorwdoeffuer vdi huer aff sogener en serdielliz person schall werre kaldet: Daa ehr hans kong. Maytz naadigste befalling, at wi oss om des leglighedt och omstendigheder egentliger schulle chryndige och der om med fordeligste, saawelsom och huilchen aff de kaldede personner oss siuniss best føye at haffue, vdførlig imod hans kongelig Mayt. oss wnderdanigste schulle erklere, saa er epter hans kong. Maytz. naadigste befalling denne wor vnderdanigste erklering, at effter at erlig och velb. mand Lauritz Lindenow thill Oregard befallningsmand paa Aarhusgordt, haffde gieffuit oss till kiende, huad thuiet sig haffde begiffuet emellomb hannom och Ore sogenmend paa den enne och erlig och velb. mand, Erich Bilde thill Kiersgard och flesteparten aff Brenderup sogenmend paa den anden side, om en sogneprest at kalde thill for^{no} sogner vdi affgangen her Knudt Erichsenz steedt, som bege

soggener efter kong. Maytz naadigste forordning nogele aardt haffde betient och for pinsdaag sist forleden wed døden wor affgangen, daa haffde wi sampteligen begiffuet oss thill Brenderup kierche, Thiessdagen den 17 Juuli sidst forleden, och begge thuestige partter for oss beschiechet, att wi dem enten i minde- lighedt kunde forenne eller wed domb adschielle. Och daa haffuer welb^{te} Laurtz Lindenow fremblagt en kongelig fundation datieret Frederichsborge slott den 21 Marsti 1620, iblant andet formellendis, att Brenderup sogen ligendis i Wendz herred schall her effter verre annexiert thill Ore sogen, och aff Ore sogenes sogeneprest, den som nu ehr eller her epter kommendis wor- der, betienes, och berettet, at mennigheden i Ore sogen haffde wdneffned fierre kaldzmend, formennendis, dieris sogen at werre hoffuet sogenet, epterdi Brenderup sogen schall werre annexierit thill Ore sogen, och aff Ore sogeneprest betienes, och end dog at Brenderup sogenemend haffde iligemaade vdneffnede fiere kaldzmend, saa haffde dog en aff samme fiere Brenderup kaldz- mend, wed naffuen Jørgen Ibssen i Broen, besegelet med Ore kaldzmend, saawelsom prousten i Schoubyherredt, hoer Oresogen ehr belegendis. Men Brenderup sogenemend haffde ingen kaldz- breff vdgieffuet, thi Prousten vdi Vendzherred thorde iche wnder- staa sig det at raade eller sambtheche, effterdi hand formentte, dett att verre emodt kong. Maytz høycht, hoerfor Laurtz Lin- denow formente, den person ved naffuen Madz Huidt, conregtor vdi Roudschill, som de aff Ore sogen haffde kallet, boerde at bliffue dieris sogneprest. Men welb. Erich Bilde sampt mennige Brenderup sogenemend, (Hølse bye vnderthagen, saa och den ehne kaldtmand), formeente dieris sogen att werre hoffuet- sogenet, først fordi det war det største sogen, wdi huilchett schall werre 101 gaarder och bolliger, men vdi Ore sogen schall iche werre wden 30 decimanter. Der nest fordi sognepresten hoes dennom recideret, och derfor denne person, som de samp- telig haffde stemmedt paa, ved naffuen her Laurtz Nielsen Cap- pelen vti Ottense, boerde samme sogenne at beholde. Effter sligt leglighedt haffuer vi giort vorris største fliedt, at vi dennom kunde forenne, men effterdi dett iche schie kunde, och det vor flux offuer sex vgger, siden dierris sogene prest wor dødt, haffuer wi endelig dømpet dennom emellom i denne mening, at

endog Brenderup sognen ehr fast større en Ore sognen, dog aallige well efterdi begge kiercher ehr kong. Maytz kiercher och hans kong. Mayt. naadigste haffuer forordenet, at Brenderup sognen schall werre annexieret thill Ore sognen och aff Orre sognen prest, den som nu ehr eller efter komendis worder, betiennes, kunde wi iche andet ehragte, end at Brenderup sognen bør efter kong. Maytz. fundation at holldis for annexit, och Ore for hoffuet sognen, och den person wed naffuen Madz Huidt conregtor vdi Roschilld, som de 4 Ore kaldzmend sampt en aff Brenderup kaldzmend wed herredz prousten i Schouby herredt haffde kaldet och kaldzbreff meddiellet, beste føye haffuer, efter den beseglede dombz indholdt, som wi her hoes wnderdannigste fremschicher, hoer epter for^{ns} person er aff superintendenten och ministerio i Ottense exameneret och vdi lerdomb och leffnedt, sampt och gaffuer att predeche med, duellig befunden thill dett hellige predeche embede at kunde forre staae, och der paa thill begge sogener paa kong. Maytt. wegne confirmeret och ordinieret. Dette att werre efter kong. Maytt. wor allernaadigste herris naadigste befaling wor wnderdanigste erklering, bekiender wi med worris zegenetter och egen hender. Datum Ottense den 27 Juuli anno 1632.

Samtidig Afskrift i Saml. til Adelens Hist. Fasc. 17 Nr. 58.

c.

Min gandske venlig helsen nu och altid forsendt med Gud Allermegtigste. Kiere her candceler, synderlig goede wen, tacker ieg eder gandske gierne for megitt beuist goede, huilket ieg stedze aff formuffuen i alle de maader, der ieg her candceler till willie, tieniste och welbehag were kand, pligtigen och gierne forskylder.

Kand ieg her candceler der hoes wenligen iche forholde, at efftersom ieg haffuer bekommit eders skriuelsse anlangendis Ore och Brenderup kald, som omtuistis, at ieg wilde lade eder wide, huorledis dermed war beskaffit, saa sender ieg her candceler nu her med copie aff den dom, vi afsagde i same sag, huor aff hand begge parternis angiuende best kand erfare, mens midlertid och før end dom gick i sagen, hauer Erick Bilde hafft sit bud vd till Glyckstad hoess hans k. Maytt. och der om giordt

anfordring, dog huad hans forgiuende hauer weritt, weed ieg icke, och bracte saa hans K. Maytz. missive vd till oss, at wi skulle oss der paa erklere, som wi ochsaa strax vnderdaanigst hauer giordt, huor aff ieg och tilskicker her candceler en copie; der paa skall Erik Bilde nu haue bragt it missive vd, sig sielff tilskreffuidt, som presten hauer ladet mig wide, at efftersom hans K. Maytt. forfarer, Brenderup sogen at were mere end dobildt saa goed paa decimanter som Ore sogen, daa skall Brenderup sogen holdis for houdisogen, mens om presten skall inted formeldis i same missive, thi hand loed det lesse i kirken efter tenisten war holden. for menige sogne mend, och der paa skall haue tilspurdt dennom, huad dennom siutes om denne sags leilehed med presten at beholde, som nu er, eller den forige, her Lauritz, capellan i Odense, igien at eske. Der paa skall de alle, saauell kong. Maytz. tener som de andre, haue suarit, at de wilde beholde och ydermere kalde for^{ne} her Lauritz i Odense. Och iblandt andet war der en mand aff kong. Maytz. tener till Hintzgaul, som och er prestens medhielper samestedz och meest hauer giordt her Madz fortreed, som sagde høit i kirken, at bispemotte nu stryge sig paa sin dom. Dernest bleff och same tid vdi Erick Bildis neruerelse vdmeldt 4 kaldzmennd paa ny at kalde och otte dage der effter at resolve sig der paa. Huad siden er giordt, weed ieg icke, thi ieg hauer icke werit siden paa slotted, for der der hauer werit nogen siugdum aff sprinckler. Jeg hauer icke endnu tald nogen aff kong. Maytz bønder till, for de saa mudtwilligen hauer anstillit sig med presten och icke hauer wildt søget kirken 2 gange, siden domb gick, mens Erick Bilde hauer ladit lese for dennom paa sin gaard, effter ad de war gaait vd aff kirken, siden tenisten war begyndt. Begerer derfor gierne her candcelers goede raad och betenkende der vdi, som ieg will holde hoess mig sielff, thi ieg frøcter, presten skall ellers icke haue roe for dennom. Icke heller forstoer ieg, at de kand kalde nogen anden prest, saa lenge woris dom och min confirmatz paa hans Maytz wegne stor wid sin fulde magt, som ieg hobis nest Gudz hielp de nocksom giør. Jeg skulle well før haue skreuidt her candceler till der om, men ieg hauer bid effter den suar, som Erick Bilde fick fraa houe. Huilkett ieg her candceler saa wenlig wilde wide

lade, och will nu och alltid haue hannom med Barbra Wittrup och eders kiere børn vdi Gud allermegtigstes beskyttelse euindeligh befallitt. Dat. Odense den 8 Septemb. Aar 1632.

Gregers Krabbe

mpp.

Orig i Saml. til Adelens Hist. Fasc. 17. Nr. 58.

8.

1654, 1. September. Kongebrev til Lensmanden paa Hindsgavl og Bispen i Fyn om at erklære sig angaaende et Forslag til Forening af Gamborg og Udby Sogne.

Tygge Belou och Bispen i Fyn sich breff at erklere sig, omb Gamborg och Wbye Sogner kand annexeris.

Fr. 3. W. s. G. t. Huad os elschel. hæderlig och høyerdt M. Hans Hansen Aalborg, Sogneprest vdj Gamborg, for oss vnderd. haffuer ladet andrage, saa och for hans Kalds Ringhedtz schyld ehr begierendis, kand i aff hoesføyede hans vnderd. Supplication videre see och ehfare, thi bede vj eder och naad. wille, at i eder med førderligste moed oss vnderd. erklerer, omb i eragter bem^{te} Gamborg och Wbye Sogne bequommeligen och vden nogen præjudice at kand annexeris, naar den gamble prestis enche i for^{ne} Wbye efter hans Døed hindis affgiftt efter ordnancen deraff kaldet bekommer: och oss samme eders vnderd. erklering heromb med førderligste tilstiller, huor efter vi oss siden naad. ville vide at resolve. Datum Flensborghuus den 1 Septembris 1654.

Fynske Tegnelse VII, 181.

9.

1658, 19. Juli. Skrivelse fra Lensmanden paa Hindsgavl om en Tvist mellem Balslev og Ejby Sogne angaaende Præstevalg.

Nest ald Velfertz ønsche, stedtze Erbiudelse, erwiste Thieneste att wederlegge med ald flittig Erkiendelse. Kiærre Erich Krag, kierre Broder. Eftersom sig Stridigheder imellem Baldtzleff och Eigbye Sogner will giffue om derris prestekaldt, och ieg paa hans Kongl. Maytz Wegne, som Jus til Baldsleff Kirche haffuer, der udj worder interesserit, foraarsages ieg min goede Broder at anmode om en Kongl. Befaling till Stiftt Lensmanden

Mogens Høeg, som tillige med Bispen der udi kand dømme. Thuistigheden er denne, att Baldtzleff Kierche er hans Maytz, huilche altid haffuer werrit et sehr kaldt, och haft ene sine siuff Kaldzmend hid indtill upaa-anchet. Och siden ieg kom hid til Lenidt haffuer ieg tuende gange giffuet Colladtz paa de siuff Kaldzmendz Kaldzbreff. Eigbye Kierche haffuer Hr. Hans Lindenow Jus till, huilchen hand will nu schall werre Hoffuet Sognet (som dog hid indtill haffuer ichon werrit agtet for Anexet), och der udj ladet vdmelle fiere Kaldzmend, saa Baldtzleff, som stedze haffuer haft siuff, nu ichon schulle haffue threi, och de siden at følge Eigbye Kaldzmend. Huilchet Baldtzleff Sognemend formeener att werre dem meget prejudicerlig. Beder min goede Broder at forbe^{de} Kongl. befaling med første post maatte frembschiches. Beder om forladelse for dristig anmoding. Befaller hannem med alt kiert elschende i Gudz Beschiermelse.

Ex Hindsgaul

Tyge Below

d. 19 Jully A^o 1658.

Egen hand.

P. S. Baldzleff Sognemend wille gierne, at de kunde schillis fra Eigbye Sogen, saa wille de ene vnderholde och forsyne deris prest, om dette dem maatte tillades.

Udskrift: Erlig och welbiurdig Mand Erich Krag till Ennerup, Kongl. Maytz. øffuerste Secreterer och befallingsmand offuer Lundenis Lehn, min kierre Broder och sønderlig goede Wen, wenligen — Kiøbenhaffn.

Orig. i Fynske og Smaal. Indlæg for 1658. I Anledning af ovenstaaende udgik der følgende Kongebrev:

Mogens Høeg och Bispen at kiende imellem Baldtzleff och Eyby Sognemend.

Fr. 3. W. s. G. t. Efftersom os er forebragt, at der sig tuistighed imellem Baltzleff och Eigbye Sogner med Prester at kalde schulle begiffue. Da dersom nogen tuistighed imellem for^{ne} Sogners Kald indfalder, haffuer i derpaa at kiende som forsuarligt. Dermed etc. Hafniæ d. 24 Julj 1658.

Fynske Tegn. VII, 367—68.